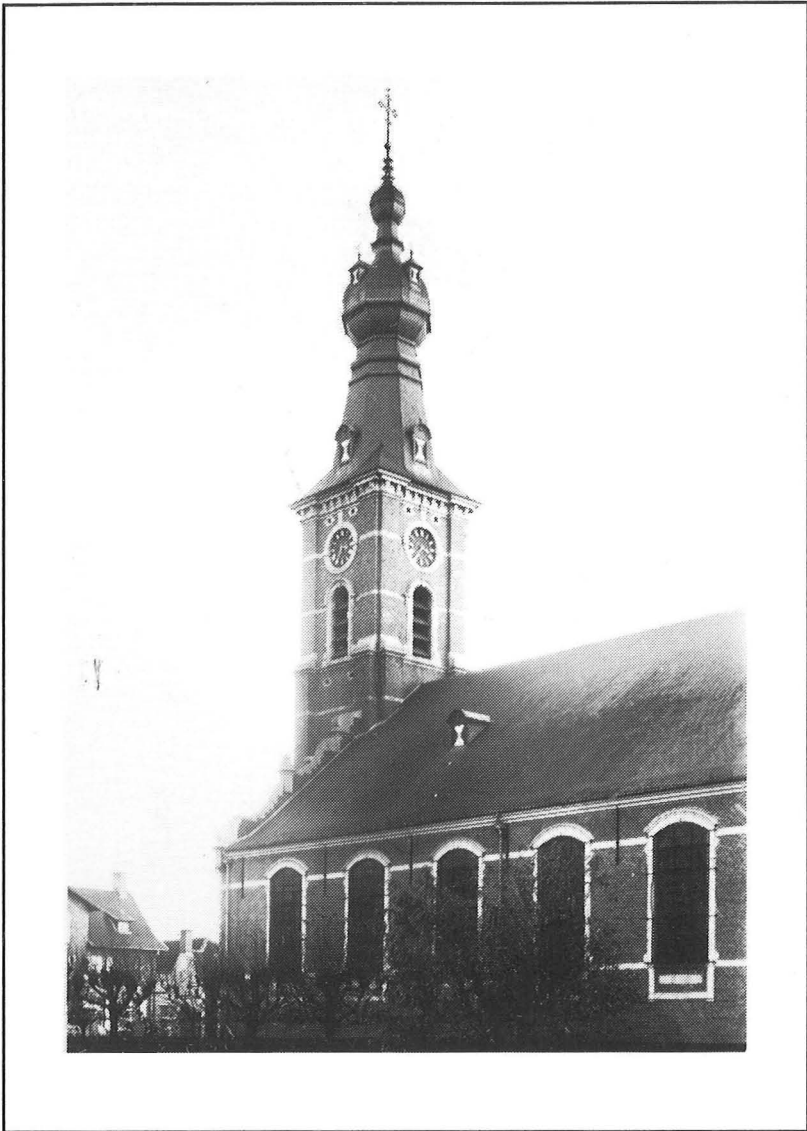

**DE SINT-PETRUS- EN PAULUSKERK TE HANSBEKE
(1793-1993)**

Architectuur en Kunstpatrimonium

HET LAND VAN NEVELE

september 1993

jaargang XXIV

aflevering 3

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

**Driemaandelijks heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle,
Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele,
Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.**

Lidgeld 1993

450 fr. over te schrijven op rekening 000-0627981-03 of
290-7431460-20 van „Het Land van Nevele” v.z.w.
Beentjesstraat 24, 9850 Nevele.

Steunend lid 1993

vanaf 1.000 fr.

Redactieraad

A. BOLLAERT - K. DE GROOTE - L. DE RUYCK - J. LUYSSAERT
A. MARTENS - A. STROBBE

Eindredactie

J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Gedrukt in de Beschutte Werkplaats „Nevelland” te Nevele.

Albert Martens

DE SINT-PETRUS- EN PAULUSKERK TE HANSBEKE

(1793-1993)

Architectuur en Kunstpatrimonium

In het portaal. De vleugel deur valt tegen
en in het slot. Ik loop met trage schreden
op de plavuizen van heel lang geleden
in licht dat stilstaat als een witte regen.

Ik hoor gregoriaans uit mijn geheugen,
verschuiven van roodpluchen kussenstoelen,
(nog aan mijn knie kan ik de stof gevoelen),
de najaarshoest met echo's in de beuken.

Het wierookvat met rinkelende keten,
de altaarschel een schommeling van zilver,
een zwijgen zeer intens. En nauwelijks klinkend
het zachtste orgel van de hele wereld.

Anton van Wilderode

(Uit "Daar is maar één land
dat mijn land kan zijn")

INHOUDSTAFEL

Ten geleide	165
De Kerk	167
Ligging van de kerk	167
Architecturale beschrijving van de kerk	171
Het Kunstpatrimonium	179
Altaren	179
Hoogzaal	185
Groot meubilair	185
Klein meubilair	199
Schilderijen	203
Heiligenbeelden	204
Kruisbeelden	214
Kruisweg	215
Cultusobjecten	217
Liturgische boeken	227
Textiel	229
Sieraden	232
Insignes	232
Relikwieën	232
Verlichting	237
Klank	239
Brandglasramen	242
Rouwborden	249
Scripta	253
Oorlogsmonumenten	255
Grafstenen en gedenkstenen	256
Heraldische wapens	261
Nawoord	263
Dankwoord	264
Verantwoording van de afbeeldingen	264
Lijst van de afbeeldingen	265
Bibliografie	267

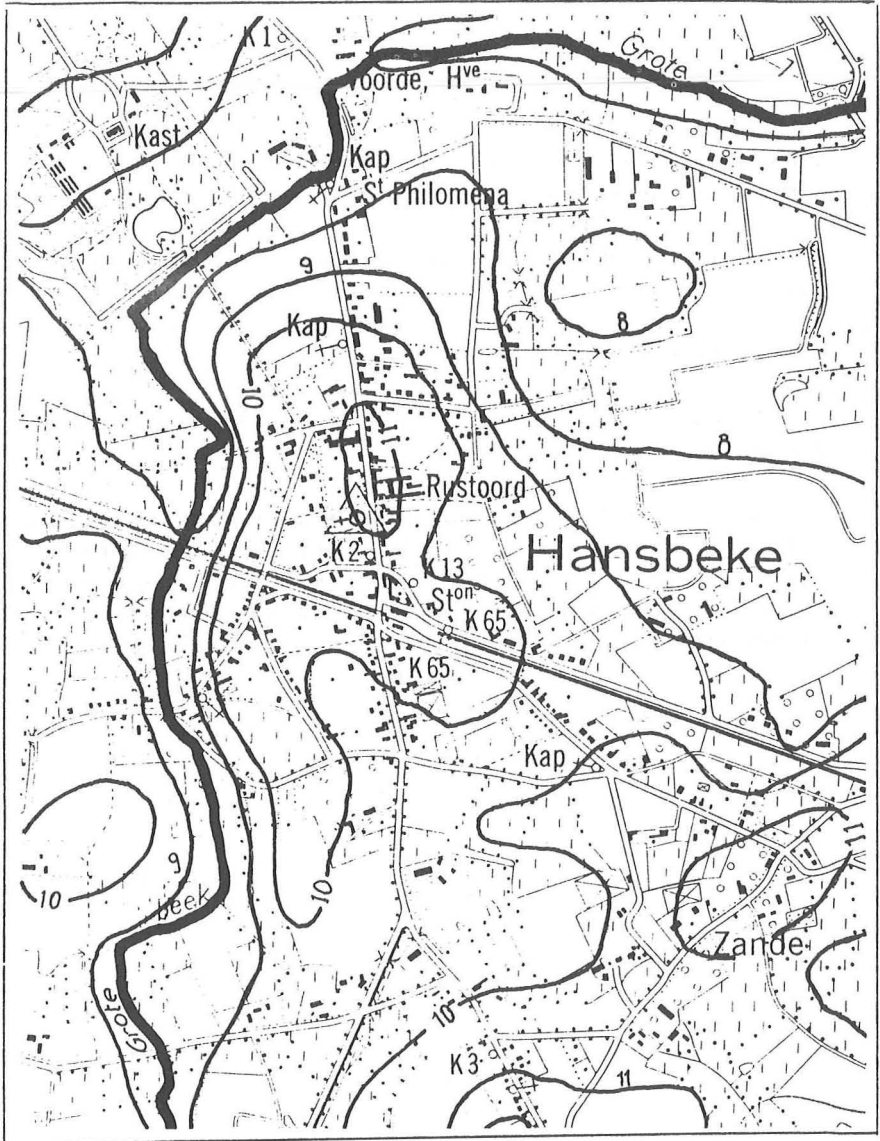
TEN GELEIDE

De huidige Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke werd in 1790-93 gebouwd, naderhand vergroot en na de Eerste Wereldoorlog hersteld en verfraaid, met heropbouw van de toren.

Het 200-jarige bestaan van de parochiekerk is een geschikte gelegenheid om haar in "Het Land van Nevele" in de kijker te plaatsen. Daarom is onderhavige aflevering van het heemkundige tijdschrift volledig gewijd aan de architectuur en het kunstpatrimonium van de kerk.

Deze bijdrage wil vooral een handleiding zijn voor geïnteresseerden die de parochiekerk binnentreden.

Na een bondige architecturale beschrijving van het kerkgebouw volgt een geordende inventaris van de in de kerk aanwezige kunstschaten. De beschrijvingen willen de aandacht vestigen op details en symbolen, een toelichting of een verklaring geven en aldus de "kijkende" bezoeker aanzetten tot "bekijken".

DE KERK

LIGGING VAN DE KERK

De precieze ligging van de Sint-Petrus- en Pauluskerk werd op verschillende wijzen vastgelegd: op de aardbol (geografische ligging), op de landkaart (planimetrische ligging), op de kadastrale streekkaart (kadastrale ligging), ten opzichte van het zeewaterpeil te Oostende (hoogteligging) en ten opzichte van het noorden (oriëntatie).

Hoogteligging

Steeds streefde men er naar de kerken op een droge, hooggelegen site te bouwen.

De hoogte, waarop de kerk staat, heeft overigens een zinnebeeldige betekenis. Volgens de christelijke symboliek herinnert ze aan Abrahams offer op de berg Moria, aan de wetgeving op de Sinaï, aan Christus' verheerlijking op de berg Thabor, Zijn kruisdood op Golgotha, Zijn hemelvaart op de Olijfberg, en aan de stichting van de immateriële Kerk op de rots Petrus.

Ook de Sint-Petrus- en Pauluskerk is op een lichte verhevenheid gebouwd. Het centrum van Hansbeke ligt inderdaad op een bodemverheffing binnen en gekarakteriseerd door de paletvormige niveaulijn van +10 meter. Ten westen ervan vloeit de "Grote Beek" in een depressie langs de Kerkakker, en maakt aan het grafelijke domein een haakse bocht in oostelijke richting naar de Kruiskale. Dit tafelland vertoont ter plaatse van de oude dorpskom nog een ovaalvormige rug boven de +11 meter lijn: één van de hoogstgelegen zones te Hansbeke. Op de zuidelijke rand ervan staat de kerk (afb. 2).

In de steunbeer van de kerktoren, links van de hoofdingang van de kerk, op 0,608 m. uit de linkerkant en op een hoogte van 2,135 m. boven de begane grond, bevindt zich het topografische punt R1 (P1a), vastgelegd in 1969 bij de systematische herziening van het Belgische triangulatiernet. Dit bewaringsmerkteken, bestaande uit een ronde bronzen bout, heeft een hoogtecijfer van 13,360 m. boven het gemiddelde zeepil bij lage tij te Oostende (Zéro D). De begane grond aan de voet van de drummer ligt dus op $(+13,360 - 2,135) = +11,225$ m.

Geografische en planimetrische ligging

De kerktoeren (meer bepaald de voet van het torenkruis) werd in het trigonometrische net van België opgenomen als geodetisch richtpunt van derde orde, waarop kan gemikt worden van op grote afstand. Dit driehoeksnet, dat kerktorens, watertorens, schoorstenen of andere kenmerkende punten omvat, bestaat uit drie netten: een primordiaal net waarvan de driehoekszijden 20 tot 30 km bedragen, een net van tweede orde, ingeschakeld in het primordiale net, met driehoekszijden van 10 tot 15 km, en een aanvullend net van derde orde op afstanden van 3 tot 10 km. De toren is een hoekpunt van één der driehoeken binnen het secundaire net Brugge-Gent-Aalter.

De geografische coördinaten van het zogenaamde hulppunt (= het neergeslagen punt verkregen door loodrechte projectie van het richtpunt), vastgelegd in 1969 ten opzichte van de nulmeridiaan van Greenwich en de equator, bedragen:

- 3° 32' 02" oosterlengte (d.i. de booglengte gemeten langs de evenaar in oostelijke richting tussen de meridiaan van Greenwich en de plaatselijke meridiaan)
- 51° 04' 31" noorderbreedte (d.i. de booglengte gemeten langs de plaatselijke meridiaan in noordelijke richting tussen de evenaar en het meetpunt)

De metrieke rechthoekige coördinaten van hetzelfde hulppunt in het planimetrische net volgens het Belgische projectiestelsel van Lambert (1972) zijn:

$$X = 91.589,05 \text{ m}$$

$$Y = 196.399,39 \text{ m}$$

Tenslotte bedraagt het hoogtecijfer van het richtpunt (K1b met stamnummer 21.4/15.63 = voet van het torenkruis):

$$Z = +59,400 \text{ m}$$

De hoogte van de toren, gemeten tussen de begane grond en de bolvormige voet van het torenkruis, is derhalve $59,400 - 11,225 = 48,175 \text{ m}$.

Kadastrale ligging

De kerk is omgeven door een begraasd en gekasseid met lindes omzoomd kerkplein, het vroegere kerkhof, kadastraal gekend onder Nevele, 3e afdeling (Hansbeke), sectie A, perceelnummer 1259a. Het quasi-rechthoekige perceel heeft een totale oppervlakte van 19a 50ca, exclusief de bebouwde oppervlakte (perceel nr. A1260a ter grootte van 8a 30ca).

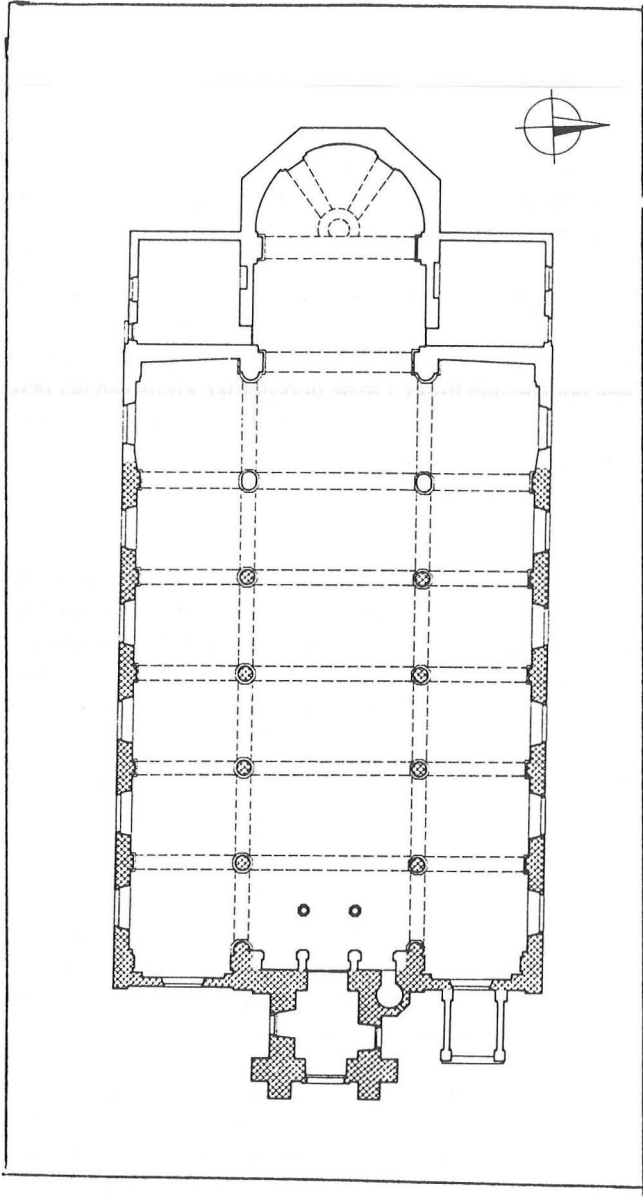
Het oude kerkhof paalt ten oosten aan Hansbekedorp(straat), ten zuiden aan de (verlaten) pastorie, ten westen en ten noorden aan de Kerkakkerstraat(jes). Een hoge bakstenen muur scheidt het kerkplein van de pastorietuin, toegankelijk langs een poortje met luifel. Op de noordelijke grens van het perceel rest nog een laag bakstenen muurtje met muurkap, dat deel uitmaakte van de vroegere omheining van het kerkhof.

Oriëntatie

Guilielmus Durandus, bisschop van Mende, bundelde in 1286 alle vroegere geschriften over liturgie en symboliek in een encyclopedisch werk *Rationale divinatorum officiorum*". Hij stelde dat het koor van de kerken naar het oosten moet gericht zijn d.w.z. naar de plaats waar in het begin van de zomer de zon rijst. Het oosten is (immers) identiek met de Verlosser, uit het oosten komt voor de mens de redding en het heil. In de aldus georiënteerde kerk stond de priester bij het opdragen van het H.Misoffer met het aangezicht naar het oosten, naar Jeruzalem waar Christus op Golgotha Zijn leven gaf voor de verlossing van de mensen.

Traditioneel kregen de kerken dus een oost-west oriëntatie met het hoogaltaar aan de oostkant. Ook de laat-middeleeuwse kerk te Hansbeke, die in 1790 gesloopt werd, was geoosterd. Bij haar heropbouw in 1790-93 behield de kerk haar vroegere langsricting maar het hoogkoor werd, om bouwtechnische redenen, aan de westkant opgetrokken.

Volgens een precieze meting (nauwkeurigheidsgrens 0,5°) met een bergboussole, uitgerust met een magneetnaald die het magnetische noorden aanwijst, bedraagt de magnetische azimut van de kerk nagenoeg 71,5 graden. Mits toepassing van een correctie van 3 graden, gelijk aan de magnetische declinatie ter plaatse (1993), bekomt men een geografisch azimut van 74,5

3

graden. De lengteas van het kerkgebouw, de zogenaamde heilige lijn, vertoont dus een noordelijke afwijking van circa 15,5 graden ten opzichte van de oost-west richting.

Een dergelijke afwijking is groot maar toch niet zo verwonderlijk vermits bij de bouw van de laat-middeleeuwse kerk de noord-zuid richting, bij gemis van een kompas, wel zal bepaald zijn door de schaduw die de zon om twaalf uur van een verticale stok op de grond werpt. Tenzij men de lengteas van de kerk bewust loodrecht heeft genomen op het tracé van de aanliggende dorpsweg.

ARCHITECTURALE BESCHRIJVING VAN DE KERK

Plattegrond (afb. 3)

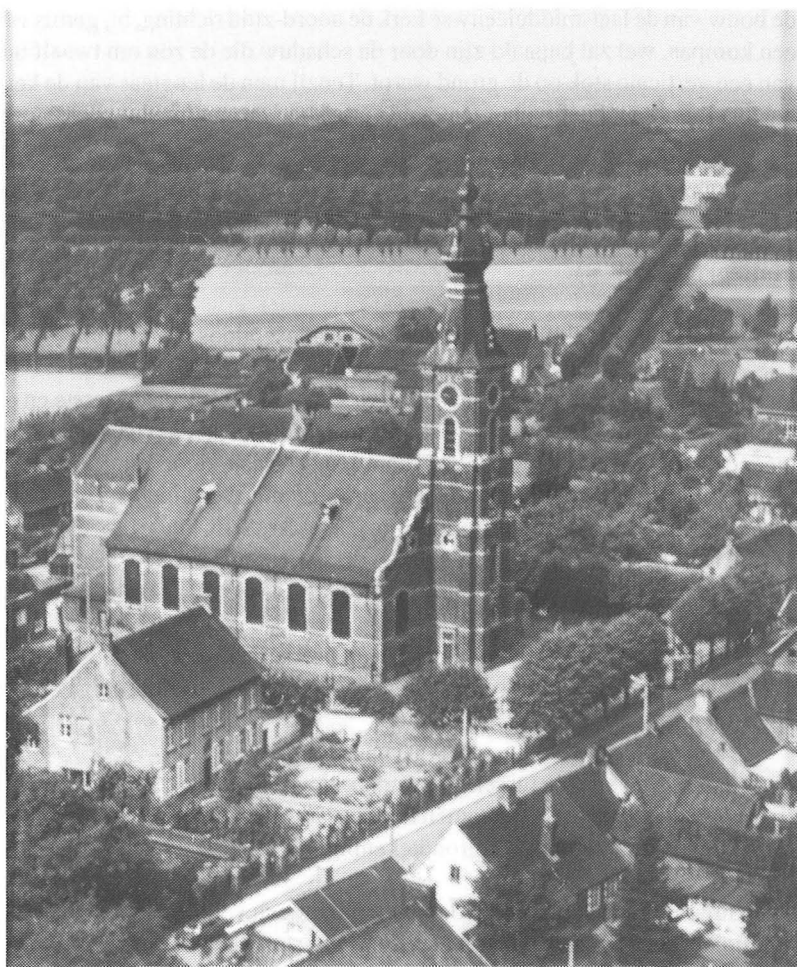
De (18e-eeuwse) kerk heeft een driebeukig transeptloos grondplan.

Het kerkship bestaat uit zes traveeën, waarvan vier gelijk en de eerste en de laatste verlengd zijn. In de zijbeuken wordt de toegevoegde ruimte ingenomen, vooraan door de zijaltaren, achteraan door de (niet meer gebruikte) doopkapel links en een bergruimte rechts. De binnenwerkse afmetingen van het schip bedragen: minimum lengte 31,90 m, totale breedte 20,80 m (5,85 - 9,10 - 5,85 m, gemeten tussen de aslijn van de zuilen). De afstand in de lengterichting tussen de binnenste zuilen is 5,05 m, as op as.

Het één travee diepe hoogkoor, daterend uit het derde kwart van de 19e eeuw, ligt in het verlengde van de middenbeuk en wordt door een vijfzijdige abside afgesloten.

De ruimten in de hoeken tussen de dwarse eindmuren van het kerkship en de zijgevels van het koor zijn benomen door een sacristie links en een bergplaats rechts, beide met vierkante grondtekening.

De plattegrond van het kerkgebouw is symmetrisch volgens de lengteas (het grondplan van de oostertoren uit het eerste kwart van de 20e eeuw is evenwel asymmetrisch wegens de incorporatie van het traptorentje). De symmetrische aanleg en de afwezigheid van transepten kenmerken de neoclassicistische bouwstijl van de kerk.

Buitenaanzicht (afb. 1, 4, 5)

De pseudo-basicale kerk met een verhoogde middenbeuk en twee lagere zijbeuken gaat schuil onder de twee grote schilden van een lichtjes geknikt met leien bedekt zadeldak. Ieder schild draagt twee kleine dakkapellen.

Het massale gebouw, gemetseld met grijze baksteen in afwisselende strek- en koplagen en verfraaid door gebruik van hard- en zandsteen en van op zandsteen gelijkende omlijstingen en bepleisteringen, is een voorbeeld van traditionele bouwkunst in een neo-Vlaamse renaissancestijl, vertaald in een decoratieve vormgeving met in- en uitgezwenkte ornamenten, voluten, oculi, cartouches, segment- en rondbogen, kordons e.a.

Het hoogkoor met polygonale sluiting onder het doorlopende zadeldak en een piramidaal halfdak heeft hoge blinde gevels, verdeeld in ongelijke vlakken door vier horizontale, rondlopende kordonbanden, onder de spondegoot versierd met een rij Griekse kruisjes (*crux quadrata*). De vier verticale ribben van de abside worden geaccentueerd door geschrante hoekstenen. Hoog in de westgevel van de sluiting en boven de koorvensters prijkt een wapenschild in een cartouche van guirlandes.

De sacristieën met brede toegangsdeur en getoogd venster, gehurkt onder een doorsneden wolfsdak, worden overklast door het imposante hoogkoor.

De langsgevels van de kerk, afgelijnd met een kroonlijst, zijn voorzien van zes getoogde vensters in een vlakke omlijsting met een waterlijst en versierd met voluutjes, oortjes en trigliefjes. Twee horizontale kordonbanden, respectievelijk ter hoogte van de driuiplijsten en van de geschuinde raamdorpels, en de neerwaarts verlengde raamomlijstingen met strookvormige panelen breken de bakstenen eentonigheid van de hoge kerkmuren.

S-vormige dekstenen met voluten en sferen bekleden de tuit van de oostgevel die door horizontale kordons, zijbeukramen en omlijste oculi wordt doorbroken.

De neobarokke vierkante oostertoren met karakteristieke naald, gestut op de hoeken door hoge haaks op elkaar staande versneden steunberen, bestaat uit drie geledingen onderbroken door horizontale kordons. Een blindnis,

geflankeerd door kleine en grote krolstenen en afgedekt met een geprofileerd fronton, bekroont de hoofdingang omgeven door een geblokte met voluten en oren versierde omlijsting. Een hooggeplaatst torenvenster verlicht de luizolder en het oksaal, bereikbaar langs een achzijdig traptorentje op de noordzijde van de torenromp. Hoog boven de zijdeuren prijkt een oculus in de strakke zijpstanden van de onderste geleding. Een met festoenen omlijst rondvenster siert de frontzijde van de tweede geleding. De bovenste geleding, met omlijste galmgaten en wijzerplaten aan de vier kanten, wordt begrensd door een kroonlijst op modillons, waarboven het vierkantige dak door middel van een verklimming overgaat in de octogonale torenspits. Deze pompeuze torennaald, omgord met horizontale sierlijsten, pronkt met een grote en een kleine peervormige globe en heeft vier grote en vier kleine dakkapellen. Op de torentop, versierd met drie kronen en een bol, prijkt een ruitarmig smeedijzeren kruis met windhaan.

Tegen de oostgevel van de noordelijke zijbeuk staat een grafmonument, gebouwd als een open bidkapel met tongewelf.

Binnenaanzicht (afb. 6)

Men betreedt de helverlichte kerk langs een vleugeldeur in het torenportaal.

Het classicistische interieur karakteriseert zich vooral door de langse aaneenschakeling van ronde scheibogen op een dubbele colonnade van Toscaanse zuilen met achzijdige sokkel, basement, kapiteel en vierkantige dekplaat. De rondbogen zijn afgelijnd met een profiellijst, de welfvlakken verdeeld in rechthoekige velden.

De verhoogde middenbeuk is overdekt door een tongewelf met versierde gordelbogen. Dit tonvormig gewelf wordt geschraagd door een entablement met zware kooflijst, vlakke fries en geprofileerde architraaf die de lasten aan de scheibogen overdraagt. Vooruitspringende kapitelen ter hoogte van de pilaren breken de strakke lijnen van het tafement. Guirlandes en druiventrossen versieren de zwikken tussen de rondbogen.

Het tongewelf, doorlopend over de travee van het hoogkoor, sluit aan met het koepelgewelf boven de abside. Dit halfbolvormig gewelf wordt in drie boldriehoeken verdeeld door twee kwartcirkelvormige gordelbogen. Hoog

aan het gewelf troont een duif, symbool van de H.Geest naar het evangelieverhaal van Christus' doop in de Jordaan (Mt 4:16, Mc 1:10, Lc 3:22, Jo 1:32-34).

Het rondlopend gekorniste entablement, met vooruitspringende kapitelen ter hoogte van de aanzet van de gordelbogen, bekroont de polygonale koorsluiting. Gecanneleerde composite pilasters, met kaarslichten in de cannelures, beklemtonen de veelhoekige opbouw van de absis. Rondbogige profiellijsten, belegd met guirlandes en een schelpornament, begrenzen de verschillende muurvlakken.

Tegen de frontale koorwand prijkt een imposant Christusbeeld (polychroom gipsen beeld, A. Delanier, Gent, 1874) in een brede stralenbundel boven een cumulo-cirrus. De Heiland met kruisnimbus, omringd door gracieuze gevleugelde engelenkopjes, verheft de rechterarm in een zegenend gebaar en houdt in de linkerhand een kruisdragende wereldbol als teken van Zijn almacht.

Tegen de aanpalende koorwanden staan de reusachtige beelden van de kerkpatronen op een met schelpen versierde houten sokkel, de H.Petrus aan de evangeliezijde, de H.Paulus aan de epistelzijde (polychrome gipsen beelden, A. Delanier, Gent, 1874).

De H.Petrus, eerst Simon genoemd, zoon van Johannes, was afkomstig uit Betsaïda. Hij woonde te Capharnaum, waar hij het beroep van visser uitoefende, toen hij zich bij Jezus aansloot. Hij werd door Christus waardig bevonden Zijn plaatsvervanger op aarde, het Opperhoofd der Kerk, te worden. Hij stierf aan het kruis te Rome onder keizer Nero. Hij kreeg de titel van eerste bisschop van Rome en van eerste paus.

De kerkpatroon wordt niet als paus maar als apostel uitgebeeld, met krulhaar en krulbaard, blootshoofds, barrevoets, gekleed in een lange tunica en een om de schouder geworpen pallium. Hij verheft de rechterarm en houdt in de linkerhand de hemelsleutels, die de figuurlijke uitdrukking zijn van het absolute gezag over de gehele Kerk.

De H.Paulus, eerst Saulus genoemd, werd omstreeks 10 nC te Tarsus in Klein Azië uit joodse ouders geboren. Hij nam deel aan acties tegen de eerste christenen. Op weg naar Damascus had hij een visioen. Vanaf toen werd hij van

christenvervolger de toegewijde prediker van de nieuwe leer en verwierf de naam van "apostel der volkeren". Hij werd onder Nero in 67 nC onthoofd. De kerkpatroon, voorgesteld als apostel-martelaar, gekleed met tunica en pallium, houdt in de linkerarm een boek, het gemeenschappelijk attribuut van de apostelen, en met de rechterhand een zwaard, werktuig van zijn marteldood.

Omheen de reuzenbeelden van Christus en de kerkpatronen wordt de architecturale uitwerking van het hoogkoor geaccentueerd door een polychrome beschildering van het tafelment, de gordelbogen, de kapitelen van kooflijst en wandpijlers, de booglijsten, de ornamenten op welfvlakken en koorwanden, en de beelden.

HET KUNSTPATRIMONIUM

ALTAREN (afb. 10a)

Hoofdaltaar (afb. 7)

In het hoogkoor staat het hoogaltaar waar eertijds, vóór de vernieuwing van de liturgie, de H.Mis werd opgedragen. Het hoofdaltaar wordt, zoals trouwens ook in de Middeleeuwen het geval was, niet toegewijd aan de kerkpatroon, maar is het sacramentsaltaar waarop zich het tabernakel bevindt met de geconsacreerde hosties. De versiering ervan is dan ook op de H.Eucharistie georiënteerd.

Het hoofdaltaar, van marmer en van beschilderd of gepolychromeerd hout, bestaat uit drie delen: tombe, kaarsenbank en tabernakel.

De altaartombe, zinnebeeld van het graf van Christus, is geplaatst op een predella van drie marmeren treden; drie is het heilige getal, symbool van de goddelijke triniteit. De dubbele trede tussen de abside en het lager gelegen koorgedeelte sluit aan op deze altaartrap.

In de voorwand van de tombe is een ostentarium uitgespaard, een beglaasde nis met ovale doorkijk op een liggend kruisdragend lam, dierensymbool van de zich opofferende Christus: *Ik ben als een zachtmoedig lam dat naar het offeraltaar gedragen wordt* (Jer 11:19).

Het oculus is omgeven door twee banderollen waarop, naar het woord van Johannes de Doper, te lezen is: *Ecce Agnus Dei qui tollit peccata mundi* (Ziet het Lam Gods dat wegneemt de zonde der wereld, Jo 1:29).

Het antependium, versierd met een weelderig bladwerk van wijngaardranken, is aan weerszijden geflankeerd door twee gegroefde marmeren pilasters op een gemeenschappelijk basement. Tussen de vierkantige kapitelen met bloemmotief hangt een bloemenslinger. Ook de zijkanten van de altaartombe zijn met bladwerk versierd.

Achter de altaartombe bevindt zich de massieve kaarsenbank met versneden basis, aan weerszijden van de altaartafel getooid met loofwerk, links van wijngaardranken, rechts van lancetvormige bladeren. Achteraan op het bovenblad prijkt een met gestileerde bloemen versierde attiek.

Op de plaatselijk verbrede attiek staat het (trommel)tabernakel: een cilindrische kast waarbinnen een trommel om een verticale as wentelt. Twee paar Korintische zuiltjes naast het tabernakeldeurtje dragen een geprofileerd hoofdgestel, bekroond met twee paar sierbolletjes en een met bloemenslingers belegde koepel. Op een stapelwolk boven de koepel troont een calvariekruis met de gekruisigde Christus, verheerlijkt in een vergulde mandorla. Een reliëf met hostiedragende kelk, omgeven door een stralenkrans, versiert het tabernakeldeurtje.

Zijaltaren

Zoals in alle middelgrote kerken is het altaar in de aan de evangeliezijde gelegen zijbeuk toegewijd aan Onze Lieve Vrouw als Moeder Gods, waardoor zij als co-redemptrice bij de Verlossing van Christus wordt betrokken. Het altaar in de zijbeuk aan de epistelzijde is aan de kerkpatroon toegeheiligd.

O.L.Vrouw-zijaltaar in het zuidelijke zijkoor (afb. 8)

Een portiekaltaar, in wit en zwart marmer, geplaatst tegen de westelijke kerkmuur.

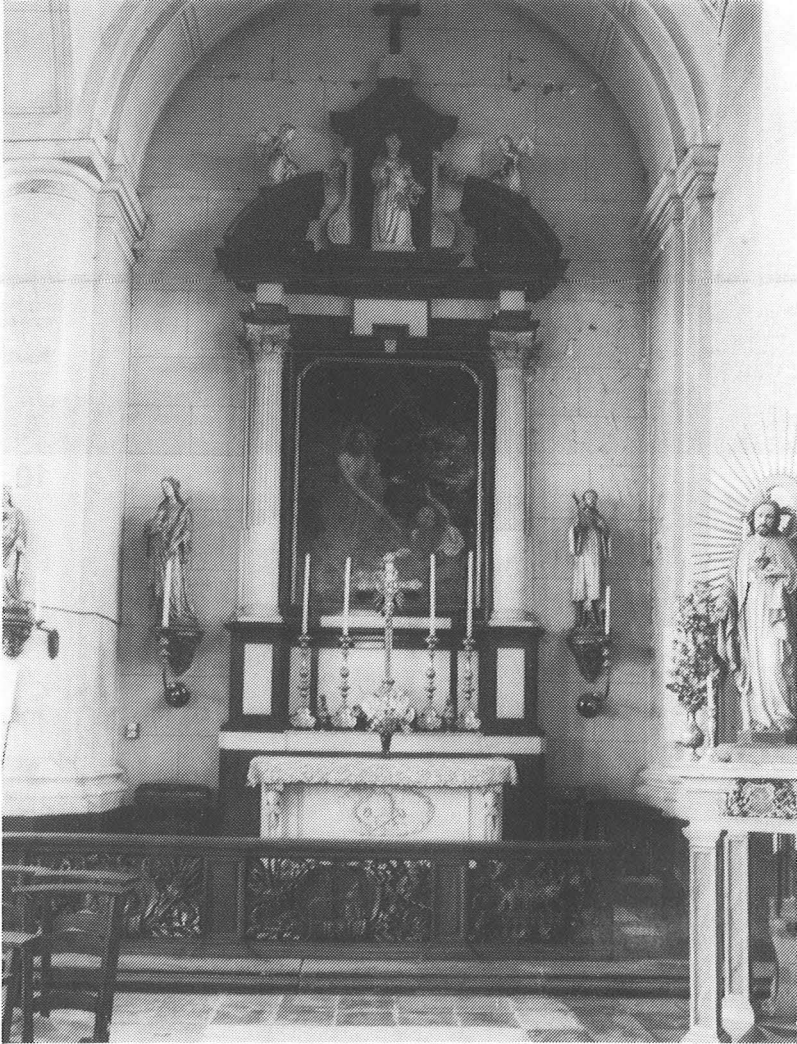
De witte tombe staat op een zwart marmeren predella. Op het antependium prijkt het Mariamonogram in een medaillon van stralen en wolken, een figuur van de dooreengevlochten beginletters S(ancta) M(aria) en R(egina). Aan weerskanten van de cartouche dragen twee voluutvormige consoles, bekroond met een cherub, de uitkragende kroonlijst van de altaartafel.

Op de kaarsenbank met witte dekplaat staat een in rechthoekige velden verdeelde wit-zwarte attiek tussen flankerende gelijste postamenten. Twee witte gegroefde halfzuilen en twee pilasters met composiet kapiteel, aan beide kanten van het altaarschilderij, schragen een gebroken segmentvormig fronton waaronder een fries in wit-zwarte gelijste stroken harmonieert met het attiek boven de kaarsenbank.

In de uitsparing van het fronton verrijst een slanke zwarte beeldnis met driehoekige kap tussen witte op violen lijkende met voluten versierde ornamenten. In de nis troont een O.L.Vrouwbeeld met het Jezuskind geflankeerd door twee toegewende gevleugelde engeltjes in knielende aanbidding, die guirlandes vasthouden. Een calvariekruis bekroont het fronton van de nis.

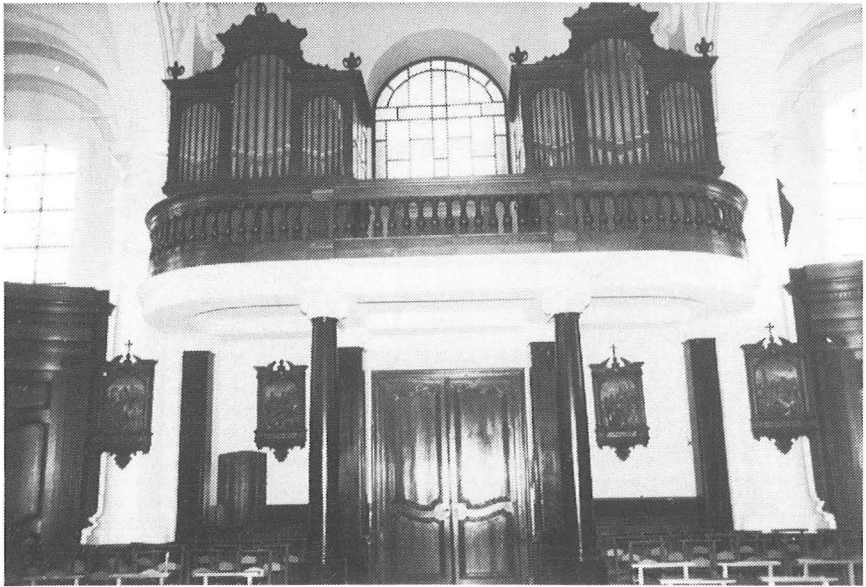
Gift van Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke, 1859.

10 a

10 b

Sint-Pieters-zijaltaar in het noordelijke zijkoor (afb. 9)

Een identiek portiekaltaar met enkele eigen bijzonderheden.

De voorwand van de altaartombe draagt een tiara boven twee gekruiste sleutels, symbolen van de pauselijke macht, verwijzend naar de H.Petrus als eerste paus. In de nis troont een apostelbeeld van de H.Petrus.

Gift van Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke, 1859.

HOOGZAAL (afb. 10b)

Het oksaal is achterin de kerk tegen de oostgevel uitgebouwd als een half-ovaalvormige galerij, gedragen door twee granieten kolommen op achtkantige sokkel en door vier wand-of hoekpijlers met ionische kapitelen in gips; sokkels en pilasters zijn bekleed met graniet.

Eikehouten balustrade met geprofileerde draagbalk en armsteun, vaasvormige balusters en brede rechtstanden.

Geplaatst in 1862 en hersteld in 1922.

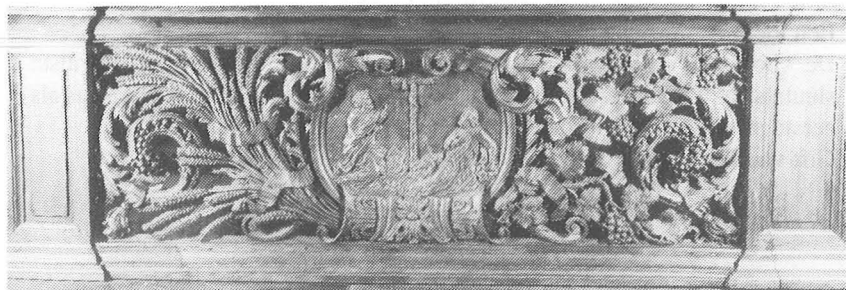
GROOT MEUBILAIR

Communiebanc

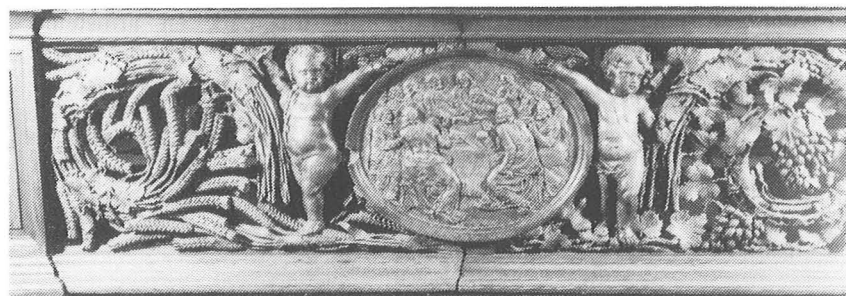
Het oudste en mooiste pronkstuk onder het groot meubilair is ongetwijfeld de eikehouten communietafel, een meesterwerk van beeldhouwkunst uit de preclassicistische periode.

Ze staat op een marmeren trede over de gehele breedte van hoogkoor en zijkoren, die aldus van de benedenkerk worden afgesloten. Ze is samengesteld uit 8 opengewerkte panelen met geprofileerde onder- en bovenregel, gescheiden door brede staanders met lijstversiering. De panelen hebben een verschillende lengte, het tafelblad is circa 18,70 m lang.

Vier korte panelen, van links naar rechts nrs. 1, 2, 6 en 7, prijken met een ovaalvormig medaillon waarop een bijbels tafereel in bas-reliëf afgebeeld is, aan weerszijden omgeven door een uit een liggende koker opklimmend snijwerk van korengarven, korenaren, wijngaardranken, druiventrossen en gebladerte.

11

12

13

Twee langere panelen, nrs. 3 en 5, pralen met een ovaal medaillon op een aambeeld-vormige basisplaat, geflankeerd door gevleugelde engeltjes en een lofwerk van acanthusbladeren. Dit medaillon stelt een tafereel uit het Nieuwe Testament voor.

De uitgebeelde taferelen zijn voorafbeeldingen of typologieën van de Eucharistie. Korenaren en druiventrossen zijn eucharistische symbolen:

1. De koperen Slang (Nm 21:8-9): Mozes wijst naar een kruisboom met slang, een Israëliet ligt in smekende houding, tenten in de achtergrond (afb. 11). De koperen slang, door Mozes op Gods bevel tot redding van het joodse volk in de woestijn opgericht, is een voorafbeelding van de aan het kruis genagelde Christus (Jo 3:14).
2. De zevenarmige Kandelaar (Ex 25:31-40): Een luchter in de tempel van Jeruzalem, bestaande uit een drievoet, een rechte schacht en tweemaal drie zijarmen met brandende olielampen, uitgestald op een kist waarop een oliekan. Een joodse hogepriester knielt in verering neer. Het licht verbeeldt het hemels Jeruzalem, het Godsrijk, de hemel.
3. De Voetwassing (Jo 13:1-17): Jezus wast de voeten van één van de apostelen, zinnebeeld van zelfverloochenende nederigheid.
4. Het middelste vleugelpaneel toont Het Laatste Avondmaal (Mt 26:17-29, Mc 14:12-25, Lc 22:7-20, Jo 13:1-30): Jezus, met Johannes aan Zijn linkerzijde, zit aan het uiteinde van een lange tafel, waarrond de apostelen geschaard zijn. Op een schaal ligt het geslachte paaslam, op een broodplank een mes en brood (afb. 12). Een uitbeelding van de instelling van H.Sacrament des Altaars.
5. De Emmaüsgangers (Mc 16:12-13, Lc 24:13-35): Jezus zit met twee discipelen, één van hen heette Cleofas, aan een met brood en wijn gedekte tafel waaronder een lam ligt. Hij consacreert het brood (afb. 13). Nogmaals een afbeelding van de H.Eucharistie.
6. Het Manna (Ex 16:4-35): Inzaming van het wonderbare voedsel door de Israëlieten in de woestijn van Sinai. Een man plukt het hemelse brood uit de wolken terwijl een engel nederdaalt, een vrouw bergt het brood in een

Sint-Pieters-zijaltaar in het noordelijke zijkoor (afb. 9)

Een identiek portiekaltaar met enkele eigen bijzonderheden.

De voorwand van de altaartombe draagt een tiara boven twee gekruiste sleutels, symbolen van de pauselijke macht, verwijzend naar de H.Petrus als eerste paus. In de nis troont een apostelbeeld van de H.Petrus.

Gift van Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke, 1859.

HOOGZAAL (afb. 10b)

Het oksaal is achterin de kerk tegen de oostgevel uitgebouwd als een half-ovaalvormige galerij, gedragen door twee granieten kolommen op achtkantige sokkel en door vier wand-of hoekpijlers met ionische kapitelen in gips; sokkels en pilasters zijn bekleed met graniet.

Eikehouten balustrade met geprofileerde draagbalk en armsteun, vaasvormige balusters en brede rechtstanden.

Geplaatst in 1862 en hersteld in 1922.

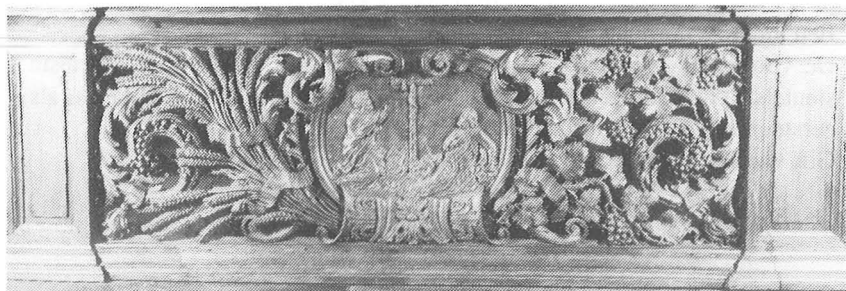
GROOT MEUBILAIR

Communiebanc

Het oudste en mooiste pronkstuk onder het groot meubilair is ongetwijfeld de eikehouten communietafel, een meesterwerk van beeldhouwkunst uit de preclassicistische periode.

Ze staat op een marmeren trede over de gehele breedte van hoogkoor en zijkoren, die aldus van de benedenkerk worden afgesloten. Ze is samengesteld uit 8 opengewerkte panelen met geprofileerde onder- en bovenregel, gescheiden door brede staanders met lijstversiering. De panelen hebben een verschillende lengte, het tafelblad is circa 18,70 m lang.

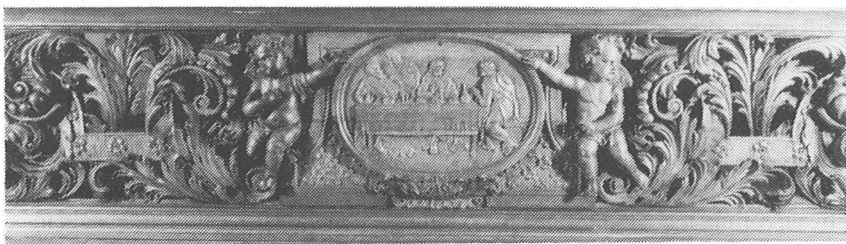
Vier korte panelen, van links naar rechts nrs. 1, 2, 6 en 7, prijken met een ovaalvormig medaillon waarop een bijbels tafereel in bas-reliëf afgebeeld is, aan weerszijden omgeven door een uit een liggende koker opklimmend snijwerk van korengarven, korenaren, wijngaardranken, druiventrossen en gebladerte.

11

12

13

mand, een kind draagt een gevulde korf. Het manna is een voorafbeelding van de H.Eucharistie.

7. De Ark des Verbonds (Ex 25:10-22): Het heilige schrijn van de joden, waarin zich een kruik met manna, de staf van Aäron en de stenen tafelen der wet bevonden; verdraagbaar met twee handbomen, te steken door vier aan de kist bevestigde ringen; gevleugelde engelenkopjes op het verzoendeksel. Een joodse hogepriester knielt vóór de op een altaartafel uitgestalde ark, een lam ligt vóór het schrijn. De ark is een symbool van Gods aanwezigheid.
8. Het rechtse eindpaneel verschilt in vormgeving opmerkelijk van de overige panelen. Een kruisdragend lam in een stralenkrans ligt op een boek met zeven sloten, omringd door vier zingende gevleugelde engelenkopjes tussen bladeren van waterlelies; een banderol draagt het opschrift *Ecce Agnus Dei*. De achterkant van dit paneel vertoont een (ambachts)teken.

De beeldhouwer van de communietafel is voorsnog onbekend. Op de achterzijde van de basisplaten van de panelen nrs. 3 en 5 komt een cartouche voor, respectievelijk met het inschrift *Anno en 1732*.

Predikstoel (afb. 14)

De predikstoel, een monumentaal pronkstuk in eikehout, staat aan de epistelkant van de kerk, tussen de pilaren van de vierde travee, op een verhoogde vloer met zwart-marmeren boordsteen binnen een smeedijzeren afsluiting.

Een beeldengroep op houten sokkel schraagt de achzijdige kuip: Jezus, de goede Herder met twee schapen aan Zijn linkerzijde, overhandigt de sleutels aan Petrus, geknielend aan Zijn rechterzijde. Het tafereel verbeeldt de aanstelling van Simon-Petrus tot Opperherder van Christus' kerk (Mt 16:13-20). De sleutels symboliseren de bovennatuurlijke macht om te binden en te ontbinden, de schapen verbeelden het kerkvolk.

De kegelvormige steunbasis van de kuip, een loofwerk van acanthusbladeren, is op zichzelf een juweeltje van ambachtelijk houtsnijwerk.

De panelen van de kuip dragen gebeeldhouwde voorstellingen in bas-reliëf uit het Nieuwe Testament:

- De Aanbidding van de herders (Lc 2:8-20) op het frontpaneel: O.L.Vrouw, geknield naast de H.Jozef, draagt het Kindje Jezus in de armen, omringd door de os en de ezel, een groep gevleugelde engelen aan haar linkerzijde, een groep herders aan haar rechterzijde. Cherubijnenkopjes tussen wolken houden een banderol *Gloria in Excelsis Deo* (Ere aan God in de Hoge).
- Jezus onderwijst in de tempel (Lc 2:41-52) op het zijpaneel, kant portaal: Tussen de zuilencolonnades van de tempel staat de twaalfjarige Jezus op een ambo naast een tafel, waarop een rol en boeken, omringd aan rechter- en linkerzijde door luisterende schriftgeleerden. Rechts op de voorgrond komen Maria en Jozef aan, die hun Kind drie dagen lang zochten.
- De Verrijzenis van Jezus (Mt 28:1-8, Mc 16:1-8, Lc 24:1-12, Jo 20:1-10) op het zijpaneel, kant hoogkoor: Jezus, omgord met een lendendoek, in een stralenkrans van licht, staat op uit het graf. Hij houdt een kruisbanier in de linkerhand, een engel heeft de grafsteen gewenteld, wachters slapen, andere ontwaken verschrikt en grijpen naar het zwaard.
- Het bas-reliëf op het paneel van het trapbordes verhaalt Jezus' bergrede (Lc 6:17-26): Zittend op een rotssteen onder een vijgeboom spreekt Jezus tot een groep mensen, mannen, vrouwen, een kind.

Zoals in vele landelijke kerken is ook hier het schraagbeeld van de kansel een personificatie van de kerkpatroon. De taferelen “Jezus onderwijst in de tempel” en “Jezus' bergrede” verwijzen naar Gods woord en passen inhoudelijk zeer goed op het kerkmeubel vanwaar het Evangelie verkondigd wordt/werd.

Zo ook de voorstellingen van de vier Evangelisten op de overhoekse panelen van de kuip, uitgebeeld als apocalyptische wezens die Ezechiël zag in zijn visioen van de tetramorf (Ez 1:5-11):

Mattheus, gevleugelde mens (frontzijde, oost)

Marcus, gevleugelde leeuw (frontzijde, west)

Lucas, gevleugeld rund (achterzijde, west)

Johannes, gevleugelde adelaar (achterzijde, oost)

Het zwaar-geprofileerde klankbord steunt via consoles, waaraan druiventrossen hangen, op een rondbogige portiek. Gestileerde bloemen, korenaren, druiventrossen en gebladerte versieren de onderzijde van de hemel waarop in een stralenkrans een duif troont met gespreide vleugels, symbool van de H.Geest. Een kruis, een hostiedragende kelk, een ciborie, misampullen, een lezenaar en de twee stenen tafelen bekronen het klankbord.

Twee zijdelingse boogtrappen leiden naar de kuip. Druiventrossen, druivenranken en -bladeren tussen festoenen van loof vormen de opengewerkte trapleuningen, eindigend op met gevleugelde engelenkopjes bekroonde trapstijlen.

De waarheidsstoel dateert uit 1851. Hij werd geplaatst door een zekere De Keukelaere, schrijnwerker te Gent. De beeldhouwers waren Jozef Dubois van Gent (loofwerk trappen) en Willem (?) Geefs van Antwerpen. Gift van Jan Baptiste van de Woestijne wiens alliantiewapen voorkomt, evenals het jaartal 1851, op het rugpaneel van de dubbele trap.

Koorgestoelten (afb. 15)

In het hoogkoor staat, aan epistel- en aan evangeliezijde, een eikehouten koorbank met drieledig dorsaal en doorlopende zitting tussen voluutvormige gebeeldhouwde zijwangen. Deze koorzittingen, gebeeldhouwd door A.Delanier Gent en in 1872 na het bouwen van het nieuwe koor geplaatst, waren/zijn de zitplaatsen van priesters, seminaristen en kerkbaljuw.

De voorwand van de bidbank is door vier pilasters in drie panelen verdeeld. Deze rechtstanden met voetstuk, gelijst basement en consolevormig kapiteel, versierd met een lineaire bloemenslinger, steunen een geprofileerde armsteun. De paneelvelden, rechthoekig omkaderd met een profiellijst, zijn besneden tot geometrische figuren. Tussen de consoles hangen guirlandes van bloemen.

Het driedelig dorsaal, aan weerszijden verlengd met een paneel, is bekroond met een gebogen fronton op een door cherubs gedragen kroonlijst. Het timpaan is rijkelijk gebeeldhouwd en draagt een medaillon met reliëfbeeld in een krans van parels: van Jezus met doornenkroon (aan de evangeliezijde) en van O.L.Vrouw met sluier (epistelzijde). Op de segmentboog prijkt een

15

schelpvormig ornament tussen twee gevleugelde engeltjes, die elk een bloemenfestoen vasthouden en geflankeerd worden door twee bolvormige olielampen.

Rechtstanden met composiet kapiteel, versierd met festoenen en acanthusbladeren, verdelen het paneelwerk. Ze schragen een lijstwerk van arcaden, getopt met schelpen. Een lijst verdeelt de panelen in een rondbogig en een vierkantig veld. Op ieder paneel pronkt een sierschelp met druiventros.

In het buitenste paneel, kant middenbeuk, kadert de deur naar sacristie en bergplaats.

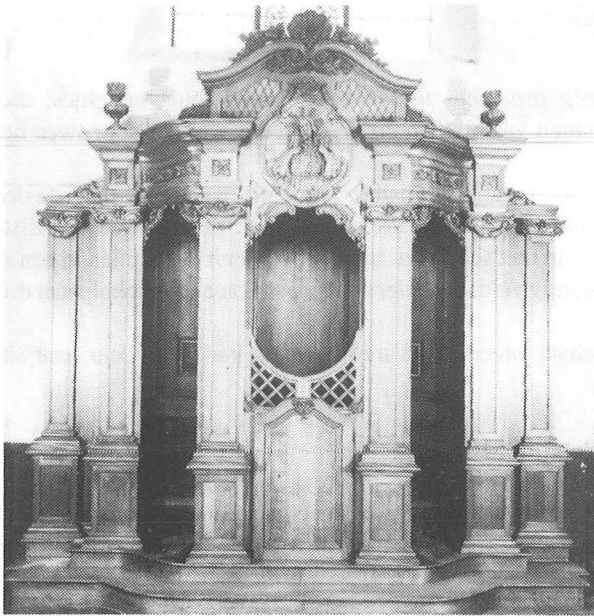
Biechtstoelen (afb. 16, 17)

De kerk bezit vier eikehouten biechtstoelen, twee in de zijbeuk van O.L.Vrouw, twee in de zijbeuk van Sint-Pieter, respectievelijk onder het derde en vijfde venster.

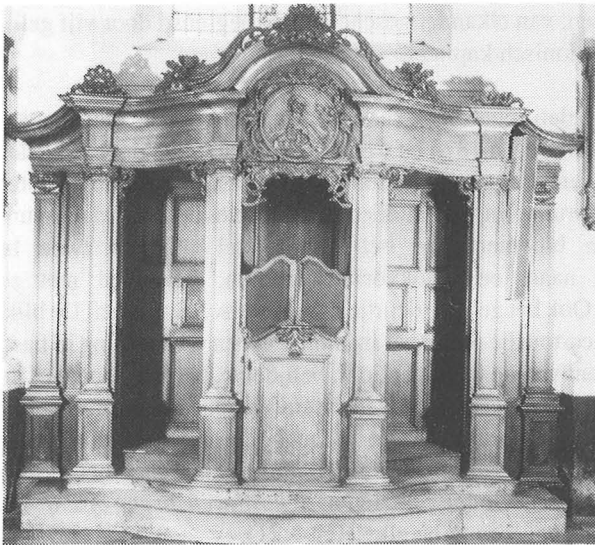
Ze zijn van het driedelige open type met twee optreden, een kastconstructie met drie vakken, de zitplaats van de biechtvader en twee hokjes voor de biechtelingen, van elkander gescheiden en begrensd door vijf gelijste rechtstanden met ionisch kapiteel.

De biechtstoelen achterin de kerk, waarin de “vreemde biechtvaders” biecht hoorden, dateren van 1873 en werden gebeeldhouwd door A.Delanier Gent. Ze hebben een compacte structuur, nauwe hokjes voor de biechtelingen en een sterk vooruitspringend middenvak. Het fries is versierd met snijwerk van stervormige bloemen. Op het hoofdstel pronken twee brandende olielampen naast een klokvormig fronton, bekroond met schelp en gebladerte. Ook het gelijste deurtje draagt een schelpmotief. De blikvanger is de gelobde cartouche onder het fronton met een voorstelling in bas-reliëf die het sacrament van de biecht belicht: belijdenis, berouw, boete of vergeving:

- de profeet Jeremia met diadeem en staf (zuidbeuk), voorafbeelding van de lijdende Verlosser; in de Klaagliederen, die aan hem worden toegeschreven, geeft de profeet uitdrukking aan het verlangen om vergiffenis van God te verkrijgen: *Ach Jahweh, breng ons tot U terug, wij willen ons bekeren* (Klaagliederen 5:21).
- de Goede Herder (noordbeuk), die Zijn leven geeft voor de schapen (Jo 10:11), in gedorde tunica, met stralennimbus. Hij draagt het verloren

16

17

schaap op de schouders (Lc 15:1-7). Hij is de redder van de ziel uit nood en gevaren (afb. 16).

De biechtstoelen voorin de kerk, nog voorzien van een offerbordje aan het deurtje, zijn van oudere datum. Deze in de noordbeuk is mogelijk de biechtstoel die in 1757 werd vervaardigd door Ludovicus Iman, meesterschrijnwerker te Gent. De andere is een 19e-eeuwse kopie. Ze onderscheiden zich van de vorige door ruimere biechthokjes, een vlakke fries en een segmentvormig fronton, bekrond met schelpmotieven en hoornen van overvloed. De medaillons in een loofwerk van bladeren dragen een reliëf van:

- de berouwhebbende Maria Magdalena (zuidbeuk) die in eenzaamheid haar zonden beweende (Lc 7:36-50). De attributen, namelijk een kruis boven een schedel op een gedrapeerde tafel, verbeelden dat dood en zonde overwonnen werden door de kruisdood van Jezus.
- de berouwvolle Petrus (noordbeuk) die zijn Meester in de lijdensnacht driemaal verloochend had vooraleer de haan kraaide (Mt 26:69-75, Mc 14:66-72, Lc 22:54-62, Jo 18) (afb. 17).

Lambrizeringen (afb. 18, 19)

In harmonie met de biechtstoelen zijn de overige kerkmuren bekleed met lambrizeringen in inlands eikehout.

Deze wandbekledingen bestaan uit een vijfledig paneelwerk, gescheiden door slanke pilasters met ionisch kapiteel. De omlijste paneelvelden met rondboog dragen een bloemenslinger en schelp. Een gebroken fronton met voluten en gezwenkte contouren bekroont het geprofileerde hoofdstel. Een medaillon met bas-reliëf siert het segmentvormige middendeel van het fronton. Dit medaillon toont de lijdens- of martelwerktuigen (*Arma Christi*) of verwijst naar kruisweg en -dood van Jezus:

- in de 1e travee
 - * vlammend Hart met doornenkroon in stralenkrans
 - * vlammend Hart met kroon van rozen in stralenkrans
- in de 2e travee
 - * hamer, nijptang, spies en spons, omringd met touw
 - * drie kopnagels, omringd met doornenkroon (afb. 18)
- in de 4e travee
 - * gesel van vier geknoopte touwen en gesel van drie kettingen met bol,

18

19

- geplaatst in kruisvorm
- * pelikaan met gespreide vleugels, die met eigen bloed zijn drie reikhalzende jongen voedt: een zinnebeeld van de lijdende Christus, die aan het kruis Zijn bloed vergoot voor de mensheid (afb. 19)
 - in de 6e travee
 - * Veronica's doek met de afbeelding van het Aanschijn des Heren (*volto santo*)
 - * Christus' bovenkleed, omringd met vier kopnagels, waarover Romeinse soldaten het lot wierpen (Mt 27:35, Jo 19:23-24).

In vier boiserie's werd een lange zitbank met brede voettrede verwerkt, eertijds voorbehouden aan leden van broederschappen.

Blijkens details van overeenkomst in vormgeving en versiering, zoals het aantal spaarvelden van de panelen, de bekroning van het rondbogige spaarveld, de ornamentatie van het medaillon e.a., zijn de (tegenoverliggende) lambrizeringen twee aan twee gemaakt: de boiserie's in de 1e travee door Mathias Zens Gent 1881, in de 2e en 4e travee door A. Delanier Gent 1873, in de 6e travee mogelijk door L. Iman Gent 1757.

Kerkmeestersbank (afb. 19)

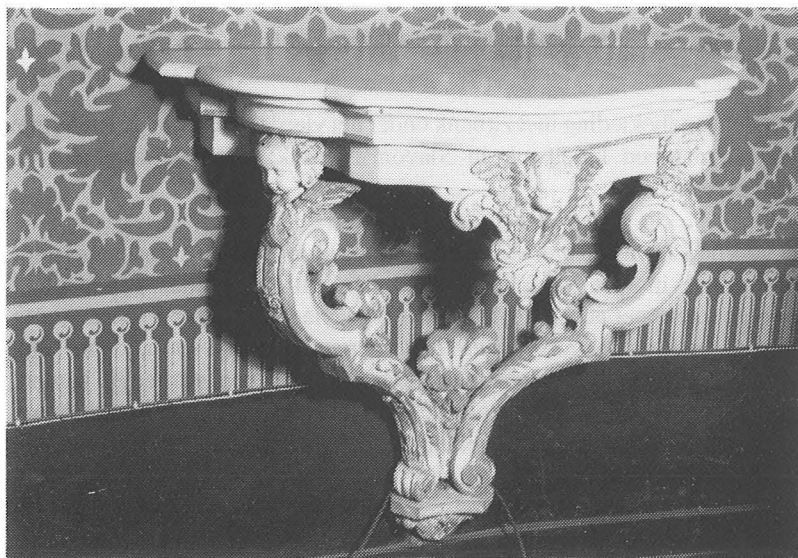
Voor de wandbekleding met zitbank onder het vierde venster in de zuidelijke zijbeuk staat een knielbank in Slavonische eik, voorbehouden aan de kerkmeesters.

Het voorpaneel van de bidbank, met continue grondbalk en armsteun, is door vier zuiltjes in drie vakken verdeeld. De zuiltjes hebben een geblakt basement, een met acanthusblad besneden schacht en een bolschijfvormig kapiteel, op de zijwangen versierd met voluten en aan de voorzijde met een snoer van kralen. De buitenste vakken vertonen een verhoogd kussen, rechthoekig omkaderd met een profiellijst. Het langwerpige middenvak draagt een medaillon en gerasterde velden die in de buitenste hoeken met een druiventros versierd zijn.

In de cartouche, een kring van parels kruisgewijze belegd met vier sierbladeren, prijkt het Jezusmonogram. Het is een afkorting van de naam Jezus in de Griekse vorm IHCOYC, oorspronkelijk IH of IHC, weldra IHS

20

21

onder invloed van de middeleeuwse schrijfwijze IHESUS. Als de afkorting tot drie letters in minuskels geschreven werd (ihs) plaatste men er een afkortingsteken - boven. Het streepje vormt dan met de opstaande schacht van de h een kruis. Het oorspronkelijke monogram werd aldus omvormd tot IHS met een kruis boven de letter H. Op de kerkmeestersbank komt het kruismonogram voor. Het Chrismon is er omgeven door de lijdenstekenen, drie kopnagels onderaan en twee kruiselings tussen de houten van het kruis. Vervaardigd door A. Delanier Gent, 1873.

Kastwanden (afb. 10 b)

Achterin de kerk, naast de zitbanken van de armmeesters, worden bergruimten door hoge vierdelige wanden in eikehout afgesloten. Ze bestaan uit een concaaf paneel aan weerszijden van een vleugel deur, gescheiden door gecanneleerde rechtstanden met geprofileerd basement en ionisch kapiteel; hoofdstel met gekanteelde lijst, vlakke fries en overstekende kroonlijst, panelen verdeeld met profielhout in drie spaarvelden met verhoogd kussen. Geplaatst in 1851 door De Keukelaere Gent.

Sacristiekast (afb. 20)

Bergkast in Slavonisch eikehout, bestaand uit een lage vierdelige ladenkast met twee brede en twee smalle kastdeuren, diep bovenblad waarop een tabernakelkast en wandbeschoot, geflankeerd door hoge ééndeurse hangkasten; geprofileerde kroonlijsten, met gestileerde bloemen versierde deurpanelen, cherub.

Totale breedte 4,40 m, hoogte 2,20 m, gemaakt door Francies Daens, meesterschrijnwerker Hansbeke 1778, gerestaureerd door Marcel Cannoot 1980.

KLEIN MEUBILAIR

Staande klok

Hoge driedelige klok in notelaar, bestaande uit gelijkste uurwerkkast (waarin beschilderde metalen wijzerplaat), slanke slingerkast met glazen deur (waarin koperen cirkelvormige slinger en twee cilindrische gewichten) en sobere gelijkste onderkast op vier pootjes.

Totale hoogte 2,40 m, gemaakt door Van Der Eede (?) Evergem, 1821, hersteld door Luc Leroy Nazareth, 1980.

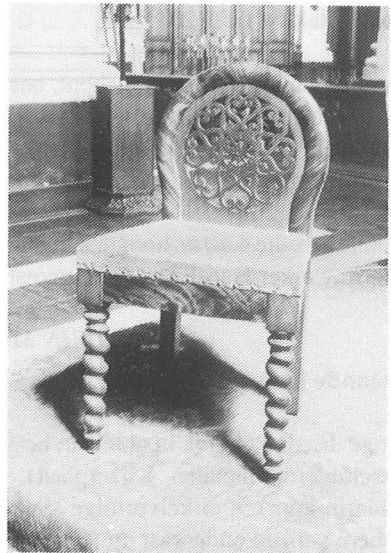
22

23

24

25

Credenstafels (afb. 21)

Eikehouten vergulde wandtafels in de vorm van een console, aan weerszijden van het hoofdaltaar, waarop de miskannetjes geplaatst werden; marmeren bovenblad, twee met cherub bekroonde voluutvormige poten die zwenkend onderaan samenkomen op een met schelp versierd voetstuk; randlijst getooid met gevleugeld engelenkopje; h = 90 cm.

Gebeeldhouwd door A. Delanier 1875.

Stoelen

Bidstoel in kersebomenhout (afb. 22), 19e eeuw, h = 90 cm, L-vormige zijwangen met grillige uitsnijdingen, verstevigd door een kruisvormig dwarsstuk dat met rolwerk en bloemstengels is versierd, boekenplank, knielbank en armsteun met gebloemde fluwelen bekleding.

Zetel in eikehout (afb. 23), 1e helft 18e eeuw (Louis XIV), h = 87 cm, rechthoekige rugleuning en zitting met gespijkerde lederen stoffering, torsgedraaide poten met drie kanthouten, tandlijst, getorste in raam- en H-vorm geplaatste sporten, met leder beklede rechte armleggers die eindigen op een gevleugeld engelenkopje, gedraaide armleggerstutten.

Armstoel in mahoniehout (afb. 24), h = 98 cm, ballonvormige rugleuning met gekante stijlen en gespijkerde fluwelen bekleding, S-vormige armleggers rustend op getorste stutten, torsgedraaide voorpoten, geen regels, zitting op gekruiste singels met gespijkerde fluwelen stoffering.

Gift Josefine van de Woestijne, 1840.

Stoel in mahoniehout (afb. 25), h = 88 cm, ballonvormige rugleuning met gekante stijlen, opengewerkt als achtdelig rozet met hartmotieven, zitting op gekruiste singels met gespijkerde fluwelen stoffering, torsgedraaide voorpoten, geen regels. Gift Josefine van de Woestijne, 1840, twee stuks

Offerblok

Achtkantige zuil in eikehout, h = 100 cm, met gelijst basement en kubusvormig geldkastje waarvan zijpaneeltjes en deurtje met bloemmotief versierd zijn.

26

27

Koorlezenaar

Dubbele lezenaar in eikehout, h = 164 cm, op driehoet, vaasvormige schacht, schuinopstaande boekdragers, uitgezaagde kronen en rozetten, medaillon met de initialen PS (psalter = boek der psalmen).

Eikehouten boekvorm met twee sloten, inschrift Biblia (bijbel).

Gift van Jan Baptiste van de Woestijne, 1847

Doopvont

Vierkantige sokkel, cilindrische (weinig toelopende) schacht, lijst, halfbolvormig bekken met kraag, randdiameter 44 cm, hoogte 102 cm, in zwart marmer, klokvormig scharnierend deksel in gedreven koper.

Wijwatervaten

Geribde schelp in zwart marmer, d = 25 cm, vastgehecht aan de achterste pilaren.

SCHILDERIJEN

De kerk bezit slechts twee (altaar)schilderijen, respectievelijk deel uitmakend van het O.L.Vrouwaltaar en het Sint-Pietersaltaar. Ze zijn tamelijk verdonkerd (afb. 8, 9).

De aanbidding van de herders (afb. 26)

Maria, aan de linkerkant, houdt het Kindje Jezus op haar schoot. Op een stapelwolk zweven drie gracieuze engeltjes met wapperende banderol: *Gloria in Excelcis Deo et in terra pax hominibus bonaevolaris* (Eer aan God in de Hoge en Vrede op aarde onder de mensen van goede wil). Herders (met snuffelende herdershond) naderen en knielen bij het Jezuskindje aan de rechterzijde, glimlachend, fluisterend tegen elkaar. Een geknielde herdersvrouw schenkt een gans en een korf vruchten (Lc 2:16).

Olieverf op doek, ca. 2,70 x 1,70 m, 18e eeuw, Vlaamse school, niet geïdentificeerde auteur, in linker- en rechterbenedenhoek alliantiewapens van de families de Guernoval d'Esquelbecque.

Jezus redt de kleingelovige Petrus (afb. 27)

Het tafereel is een uitbeelding van de tekst van de apostel-evangelist Mattheus, hoofdstuk 14, vers 31: Jezus in een aureool van licht, met fladderende mantel, wandelt op het water en reikt de rechterhand aan de verschrikte en om hulp smekende Petrus die dreigt te verzinken. Op de achtergrond worstelen de apostelen in een visserssloep tegen wind en golven. Olieverf op doek, ca. 2,70 x 1,80 m, 18e eeuw, Vlaamse school, schilder onbekend.

HEILIGENBEELDEN

Heiligen worden afgebeeld met één of meer (algemene of individuele) attributen, symbolen eigen aan een categorie van heiligen of voorwerpen die de heilige in het bijzonder karakteriseert en meestal naar een gebeurtenis uit zijn (haar) leven verwijst. Om de iconografie van de beelden beter te begrijpen worden enkele biografische gegevens van de heilige vermeld.

Stenen beelden (aan de kerkpilaren) (afb. 6)

Beelden in witte steen, h = 150 cm, beeldhouwer Mathias Zens Gent, gift Frans Gisleen Borluut, 1883, ingekleurd alliantiewapen van de schenker in de consoles.

Langs de zijbeuk van O.L.Vrouw, van hoogkoor naar oksaal:

H.Franciscus van Assisi (1182-1226), geboren te Assisië (Italië), trok zich als kluizenaar uit de wereld terug en ging met zijn volgelingen prediken. Hij ontving de kruiswonden van Jezus.

Franciscus wordt afgebeeld als minderbroeder, blootsvoets, ongeschoeid, gehuld in een pij met touwsnoer en schouderkap. Zijn zijde, zijn voeten, zijn geheven linkerhand en zijn rechterhand, die naar de borst wijst, dragen de stigmata.

Gebeiteld alliantiewapen van de schenker in het voetstuk.

H.Barbara, uit Nicomedië (Klein-Azië), werd opgesloten in een toren, gefolterd om haar geloof en in 306 door haar heidense vader onthoofd.

De martelares, voorgesteld in een rijkelijk gewaad, draagt een parelkroon op

het hoofd. Op de linkerarm ligt een palmtak, het iconografisch overwinningsteken van de bloedgetuige. De rechterhand houdt een ciborie, het attribuut als schutsvrouw tegen een onvoorzienne dood zonder sacramenten. Aan haar linkerzijde staat een gekanteelde toren met drie torenvensters, een toespeling op de H.Drievuldigheid die zij met klem zou verdedigd hebben.

H.Godelieve (1050-1070) uit Boulogne (Frankrijk), bracht haar jeugd door in gebed, handwerk en liefdevolle verzorging van armen en zieken. Misleid door geveinsde vroomheid huwde ze met de goddeloze Berthold, heer van Gistel, die haar mishandelde en door twee handlangers liet wurgen.

De martelares met starende ogen, gehuld in een wijde mantel, draagt in de rechterhand de zegepalm van haar martelaarschap. Rond haar hals ligt een geknoopt touw, voorwerp van haar marteldood.

H.Cornelis, geboren te Rome uit het voorname geslacht der Cornelii, werd in 251 tot paus gekozen. Tijdens de christenvervolging onder keizer Gallus werd hij verbannen naar Centumcellae waar hij in 253 in ballingschap stierf.

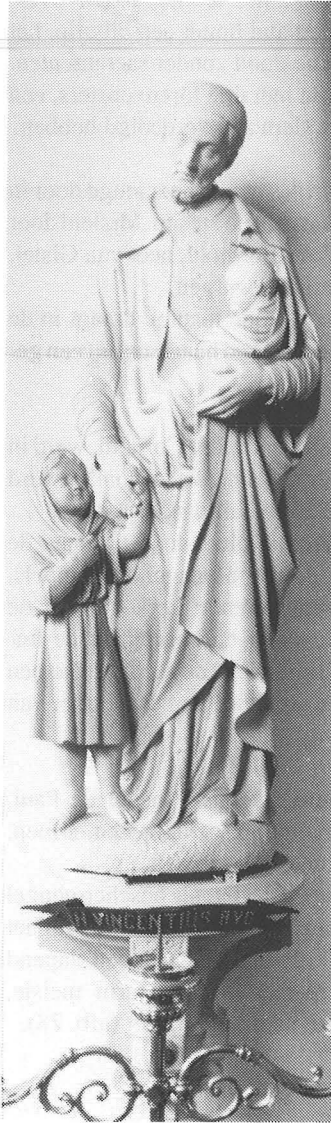
De heilige wordt afgebeeld in pauselijk ornaat met pluviale. Hij draagt de pauselijke tiara, een driekroon met twee op de rug afhangende wimpels, zinnebeeld van de strijdende lijdende en zegevierende kerk en van de drievoudige pauselijke waardigheid: priester, leraar en koning. In de linkerhand houdt hij de pauselijke drievoudige kruisstaf, in de rechterhand een kromhoorn (Cornelius-cornu = hoorn) die hem aanduidt als beschermer van het hoornvee.

H.Vincentius, geboren in 1581 te Pouy (Frankrijk) als Vincent de Paul, priester, organiseerde in Parijs vele liefdewerken voor gevangenen, armen, gebrekkigen en bejaarden. Hij is de stichter van de Lazaristen.

De heilige wordt voorgesteld als een eenvoudige priester, als beschermengel van wezen, vondelingen en verlaten kinderen. Hij draagt een kalotje op het hoofd, een soutane en een priestermantel. Hij kijkt bezorgd naar een slapend kindje op zijn linkerarm en leidt met de rechterhand een arm meisje, barrevoets en met een hoofddoek, dat dankbaar naar hem opziet (afb. 28).

Langs de zijbeuk van Sint-Pieter, van hoogkoor naar oksaal:

H.Antonius van Padua, werd in Lissabon ca. 1195 geboren als Fernando de Bulhom. Hij trad in de orde van de Franciscanen onder de kloosternaam

28

29

Antonius. Hij werd vermaard als prediker van het Evangelie. Hij stierf in 1231 te Arcella nabij Padua.

Antonius van Padua werd gebeeldhouwd als minderbroeder met tonsuur, blootsvoets, in een monnikspij met koordsnoer en schouderkap, het hoofd neerbuigend naar het Jezuskind op zijn rechterarm. Hij draagt in de neerhangende linkerhand een gebladerde en gebloemde lelietak, symbool van de zuiverheid.

H.Apollonia, stierf om haar geloof op de brandstapel in Alexandrië omstreeks 250 ten tijde van de christenvervolging onder de Romeinse keizer Decius. Volgens de legende werden al haar tanden uitgetrokken.

De martelares wordt afgebeeld met golvende vlechten, in een lang gewaad met gordel en wijde mantel. De knijptang met uitgerukte tand getuigt van haar martelaarschap. Zij houdt een palmtak als zegeteken in haar linkerhand.

H.Aloysius (van Gonzaga) (1568-1581), deed afstand van zijn adellijke titels, rechten en goederen en trad op 17-jarige leeftijd te Rome in de orde van de Jezuiten. In het klooster stichtte hij zijn medebroeders door zijn godsvrucht, zuiverheid, gehoorzaamheid, zelfverloochening en boetedoening.

De heilige, afgebeeld als jeugdige priester, draagt een toog en een superflie met brede kanten zoom en wijde afgeboorde mouwen. Met gebogen hoofd ziet hij naar het leliekruis, dat hij op beide handen draagt, zinnebeeld van zuiverheid en christelijk geloof.

H.Franciscus van Sales, geboren in 1567 te Thorens (Frankrijk), werd in 1602 tot bisschop van Genève gekozen. Hij was een uitstekend prediker en een geestelijk schrijver.

De heilige wordt uitgebeeld in bisschoppelijke dracht. Hij houdt een vederpen in de opgeheven rechterhand en draagt in de linkerhand een door hem geschreven boek over moraal en vroomheid: *Philothea* (sic).

H.Rochus, geboren ca. 1295 te Montpellier (Frankrijk), schonk al zijn bezittingen aan de armen en trok als pelgrim naar Italië. Op zijn bedevaart verzorgde hij pestlijders. Hij werd zelf aangetast en trok zich in een boshut terug. Volgens de legende bracht een hond hem iedere dag een brood.

De heilige wordt voorgesteld als bedevaartganger. Hij draagt een pelgrimshoed, korte laarzen, een pij met gordel, en een schouderkap waarop een pelgrimsschelp is vastgehecht. Zijn rechterhand houdt een palster met haakje

waaraan een kalebas hangt. Hij trekt met de linkerhand zijn kleed op om de pestbuil op zijn linkerzijde te tonen. Aan zijn rechterzijde zit een hond met een broodje in de muil.

Houten beelden

Aan de altaarwand van het O.L.Vrouwkoor (afb. 8):

H. Anna, echtgenote van Joachim, moeder van de H. Maria.

Ze wordt afgebeeld met Maria aan haar rechterzijde. Ze draagt een kleed, mantel en hoofddoek. Haar rechterhand ligt beschermend om de schouder van haar dochtertje. Maria met golvende haarlokken, houdt godsvruchtig een opengeslagen gebedenboek op beide handen.

Beeld in gepolychromeerd hout, h = 145 cm, A. Delanier Gent, 1870, houten sokkel, beschilderd met een cartouche waarin de initialen StA.

H. Jozef, voedstervader van Jezus en bruidegom van de H. Maagd.

Hij wordt afgebeeld als voedstervader met het Kind Jezus aan zijn rechterzijde, blootshoofds en barvoets, met korte baard en golvend haar, in tunica en mantel. Hij houdt een lelietak in de linkerhand als teken van onschuld en zuiverheid.

Beeld in gepolychromeerd hout, h = 145 cm, A. Delanier Gent, 1870, houten sokkel waarop de initialen StJ in een cartouche.

Aan de halfzuilen bezijden het hoogkoor (afb. 10a)

H. Hart van Maria: Maria draagt een kleed, korte mantel, hoofddoek en een parelkroon. Haar rechterhand opent de mantel en toont een brandend, met rozen gekroond hart.

Gepolychromeerd houten beeld, h = 110 cm, ws J.B. Van Biesbroeck Gent, 1870, houten sokkel met gekroonde letter M.

H. Hart van Jezus: Jezus met kruisnimbus en de stigmata aan handen en voeten, verheft zegenend de rechterhand. De linkerhand toont een brandend, kruisdragend en met doornen gekroond hart, symbool van de Goddelijke Liefde tot de mensen.

Gepolychromeerd houten beeld, h = 110 cm, huis (beeldhouwer?) J.B. Van

Biesbroeck Gent, houten sokkel met gekroonde letter J, gift Frans Gisleen Borluut, 1870.

Aan de altaarwand van Sint-Pieterskoor (afb. 9).

H.Agnes, een jong meisje uit een voornaam geslacht te Rome, stierf onder Diocletianus (3e eeuw) de marteldood omdat ze weigerde de heidense profeet Symfronius te huwen.

Ze wordt voorgesteld in rijke klederdracht, heeft lang golvend haar en een bloemenkrans rond het hoofd, draagt een lam op de rechterarm en houdt een palmtak in de linkerhand. Het lam staat in verband met haar naam (Agnes-Agnus), palm en kroon wijzen op haar martelaarschap.

Houten gepolychromeerd beeld, h = 145 cm, Mathias Zens Gent, 1887, polychrome sokkel in terracotta met initialen S.A.

H.Franciscus Xaverius, (1506-1552) uit Xavier in Navarra, Jezuiet, priester gewijd in 1527, "de apostel van Indië en Japan" genoemd.

Hij wordt afgebeeld als priester-missionaris in toog, superflie en stola, blootshoofds met snor en korte ringbaard, de ogen ten hemel gericht. Zijn linkerhand wijst naar het crucifix met Gekruisigde, dat hij predikend in de opgeheven linkerarm draagt.

Houten gepolychromeerd beeld, h= 145 cm, Mathias Zens Gent, 1887, sokkel in terracotta met initialen S.F.

In sacristie/kerk:

Kind Jezus: Het Jezuskind met golvende haarlokken, in een kort kleedje, het hoofd omkransd met een kruisnimbus, staat blootvoets op de wereldbol en vertrapt een slang. Het houdt een scepter in de linkerhand.

Gepolychromeerd beeld in lindehout, h = 80 cm, J.B. Van Biesbroeck Gent, gift Rosalie Heyde, echtgenote Charles-Louis Hanssens, 1870.

Sint-Pieter: Petrus, voorgesteld als apostel, met kale plek op de kruin (de *tonsura Petri*) en korte gekrulde baard, blootshoofds, barvevoets, draagt een tunica en pallium, gedrapeerd over de linkerarm. Hij houdt de sleutel van de hemelpoort in de opgeheven rechterhand als insigne van de opperste macht (afb. 29).

Beeld in notehout, h = 110 cm, 18e eeuw, oorspronkelijk gepolychromeerd.

30

31

O.L.Vrouw met Kind Jezus (afb. 30): Onze Lieve Vrouw, met scepter in de rechterhand, verheft het Kind Jezus op de schouder. Jezus houdt een kruisdragende wereldbol in de rechterhand. Halvemaanvormige sokkel met titel *N(otre) D(ame) de Grace* in een cirkelvormige cartouche.

Gepolychromeerd houten beeld, h = 50 cm, 17e eeuw, aangekocht ca. 1965 door pastoor Jules Seys.

O.L.Vrouw met Kind Jezus (afb. 31): Verheven voorstelling van Maria-Koningin met Kind Jezus op de linkerarm. Maria draagt een hoge bladerkroon en een halslint met medaillon. Het volle aangezicht is omkransd met een rijke gekrulde haardos. Het kleed met strak keurslijfje valt onder de ceintuur in elegante V-lijnen en vloeiende plastische plooien. Een mantel hangt zwierig om de schouders en de gespreide rechterarm. Het Jezuskind met krulhaar en stralennimbus houdt een wereldbol als een rijksappel op de linkerhand.

Beeld in gepolychromeerd hout, h = 85 cm, 18e eeuw, ws van Anthone Sauvage 1714, niet meer aanwezig in de kerk, een gewiekste opkoper wist er de hand op te leggen.

Geklede beelden

O.L.Vrouw met Kind Jezus (afb. 32): O.L.Vrouw met kroon neigt het hoofd naar Jezus op haar linkerarm. Zij houdt een scepter in de rechterhand. Het gekroonde Jezuskind draagt een wereldbol op de linkerhand.

Poppige beelden in notelaar, kostelijk gekleed en uitgedost met sieraden, h = 100 cm. Gift van Frans Gisleen Borluut 1865.

H.Anna met Maria: De H.Anna wijst met de rechterhand naar haar dochter aan haar rechterzijde. Maria leest in een boek dat op haar handen ligt.

Houten poppen (hoofd, armen, handen) op dennehouten latwerk, h = 90 cm, rijkelijk gekleed. Gift van de parochianen 1865.

Beeld in kunststeen

O.L.Vrouw van Lourdes: Mariabeeld met scapulier en sluier, gevouwen handen, paternoster aan de rechterarm.

Beschilderd beeld in kunststeen, h = 82 cm, herkomstig uit de afgebroken Lourdesgrot in de verlaten pastorietaan.

Gipsen beelden

Benevens de reuzenbeelden van de Zaligmaker en de kerkpatronen in het hoogkoor (afb. 6) bevinden zich her en der in de kerk nog enkele gipsen beelden:

Aanbidders: Twee geknielde engelen, een vrouwelijke en een mannelijke, met afneembare vleugels, in aanbiddende houding (afb. 6).

Beelden in gips, beschilderd, h = 110 cm, gift Frans Gisleen Borluut, bijhorende piedestals in gemarmerd hout, gift Jan Baptist De Winter, 1878, J.B. Van Biesbroeck Gent.

Piëta of Nood Gods: Voorstelling van de Moeder van Smarten met het van het kruis afgenomen lichaam van haar Zoon op de schoot.

Beeld in gips, beschilderd, h = 110 cm.

H.Maagd: Maria met biddende handen, een vertrappele slang onder haar voeten, als de nieuwe Eva die de slang overwint (afb. 8).

Beschilderd gipsen beeld, h = 140 cm.

H.Hart van Jezus: Christus' linkerhand wijst naar zijn gekroond Vlammend Hart (afb. 9).

Beschilderd gipsen beeld, h = 140 cm, bijhorende houten sokkel versierd met H.Hart in kruisnimbus, gift van de parochianen 1933.

H.Rita: Rita (1380-1457), geboren te Roccaporena (Italië), trad na de dood van haar man en haar twee zoons in het Augustinessenklooster te Cascia. Ze was gestigmatiseerd met de wonden van de doornenkroon.

Beschilderd gipsen beeld in nonnenkleed met capuce, kruis met corpus in linkerarm, h = 130 cm, 1951.

H.Theresia van het Kindje Jezus: Thérèse Martin (1873-1897), geboren te Alençon, trad op 16-jarige leeftijd in het Carmelitesenklooster te Lisieux. Ze werd heilig verklaard in 1925.

Ze wordt voorgesteld als Carmelites, pij met scapulier, mantel, hoofddoek, rozenkruis met corpus op de handen. De rozen herinneren aan haar gezegde: *Ik zal een regen van rozen uit de hemel doen nederdalen.*

Beschilderd gipsen beeld, h = 150 cm, gift Madeleine De Cocker.

H. Joannes Berchmans: Joannes Berchmans, geboren in 1599 te Diest, trad in 1616 te Mechelen in de Sociteit van Jezus. Hij stierf te Rome in 1621. Hij werd in 1888 door paus Leo XIII heilig verklaard.

De heilige draagt het ordekleed van de Jezuïeten: toog, bonnet met drie vleugels, mantel. Van het kruisbeeld, het regelboek en de paternoster, attributen waarmee hij wordt afgebeeld, getuigde hij: *Ze zijn mijn dierbaarste bezit, daarmee zal ik gaarne sterven.*

Beschilderd gipsen beeld, aanroeping op voetstuk: *St Jean Berkmans P(riez) P(our) N(ous)*, h = 105 cm, 1874.

Kerststal: Beschilde gipsen beeldengroep, Maria, Jozef, Kindje Jezus, engel, drie herders, drie koningen (Caspar, Melchior, Balthazar), os, ezel, drie schaapjes.

KRUISBEELDEN

Grafkruis

Tegen de achterwand van de grafkapel, boven de altaartombe, staat een eikehouten Kruislieveheer (ws 1830) (afb. 60).

Het kruis in dennehout is een *crux immissa*, een Latijns kruis (225 x 140 cm) met hooggeplaatst dwarshout.

De gekruisigde Christus heeft strakke, schuin naar boven gerichte armen, in V-vorm, met diepe okselholten, uitgerekt corpus met vervormde thorax. Nagels met vierkante kop steken door de handpalmen, één doorboort de gekruiste voeten die enige steun vinden op een suppedaneum. De gestorven Christus, met doornenkroon, korte haarlokken en dubbele puntbaard, neigt het hoofd op de rechterschouder. Hij draagt een penzonium, een losse aan een gordelkoord opgetrokken lendendoek.

Het schandbord met kruistitel INRI (*Jesus Nazarenus Rex Iudaeorum* = Jezus van Nazareth, Koning der Goden) heeft de vorm van een korte banderol.

Missiekruis

Latijns kruis in besneden en beschilderd olme hout (2,60 x 1,60 m), aan de

achterste pilaar links in de kerk ter herinnering aan een missie, polychrome Christus in gips, titulus.

Hoge eikehouten sokkel (h = 150 cm) met offerbusje *Tot Lafenis der Geloovige Zielen*, koperen lampedragers, versierd met druiveblad.

Altaarkruisen (zijaltaren, afb. 8, 9)

Twee identieke staande stralenkruisen in met bladkoper belegd hout, met corpus, titulus, palmetten en nodus, 120 x 55 cm; op driezijdige voet in koper waarvan frontzijde met drijfwerk is versierd.

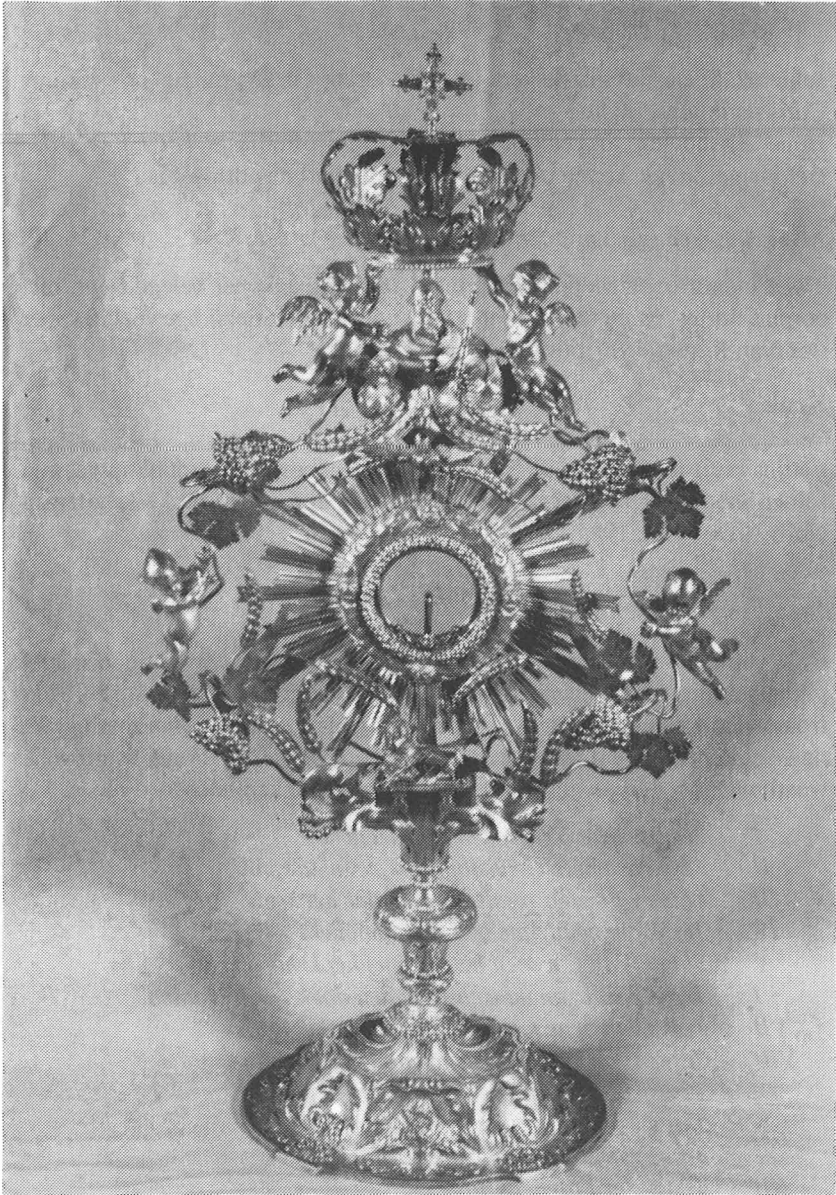
Kruis

Latijns kruis in eikehout, 300 x 150 cm, zonder corpus, wordt bij uitvaarten samen met de Piëta opgesteld in de rouwkapel achterin de kerk, gift van Norbert De Wulf, 1985.

KRUISWEG (afb. 10b)

Half verheven reliëfs in terracotta, gepolychromeerd, gevat in een met pijnappels versierde eikehouten omlijsting, bekroond met een gebroken fronton dat door twee ionische kolommetjes gedragen wordt. Nummering van de 14 staties in vergulde Romeinse cijfers op een schelpvormige cartouche waarboven bol en kruisje. Opschriften in vergulde kapitalen:

- I* *Jesus wordt ter dood veroordeeld*
- II* *Jesus neemt het kruis op zijne schouderen*
- III* *Jesus valt eene eerste maal onder het kruis*
- IV* *Jesus ontmoet zijne bedrukte moeder*
- V* *Simon Van Cyrenen helpt Jesus het kruis dragen*
- I* *Jesus prent zijn aanschijn in den doek van Veronica*
- VII* *Jesus valt eene tweede maal onder het kruis*
- VIII* *Jesus spreekt tot de weenende vrouwen*
- IX* *Jesus valt eene derde maal onder het kruis*
- X* *Jesus wordt van zijne kleederen ontbloot*
- XI* *Jesus wordt aan het kruis genageld*
- XII* *Jesus sterft op het kruis*
- XIII* *Jesus lichaam wordt nedergelegd in de armen zijner moeder*
- XIV* *Jesus lichaam wordt in het graf gelegd*

Vervaardigd door (atelier) Mathias Zens Gent. Gift van Frans Gisleen Borluut, 1882.

CULTUSOBJECTEN

In zilver

Monstransen

Eucharistische stralenmonstrans, waarmede de geconsacreerde hostie ter aanbidding uitgesteld wordt (afb. 33).

Ovale gewelfde voet met vier kruiselingse lippen, versierd met drijfwerk van bladeren en druiventrossen, silhouet van de H.Petrus.

Stam met urnvormige greep, bekroond met wimpeldragend lam, liggend op de Apocalyps, het boek der openbaring.

Lunula omgeven door vier cherubs in een bloemen- en stralenkrans met wijngaardranken, druiventrossen, korenaren en twee zwevende gevleugelde engeltjes.

De duif, zinnebeeld van de H.Geest, en God de Vader met scepter, gezeten boven de lunula, personifiëren met de Eucharistie, de H.Drievuldigheid.

Kruisdragende kroon met palmetten en omgeplooid druivenbladeren, getorst door twee gevleugelde engeltjes.

Zilver, h = 68 cm, gewicht 3,5 kg, Oudenaardse merken: gekroonde A., bril, decanale letter N en niet geïdentificeerd meestermerk G.H., ca. 1725 (mogelijk vervaardigd door Van den Hende, zilversmid te Oudenaarde).

Neogotische stralenmonstrans versierd met glazen parels, steentjes en gegraveerde bladmotieven.

Ronde voet, slanke in kruisvorm verlengde stam met afgeplatte nodus, grote met lelies en lobben omgeven lunula in een stralenkrans.

Koper en verguld zilver, h = 60 cm, gewicht 2 kg.

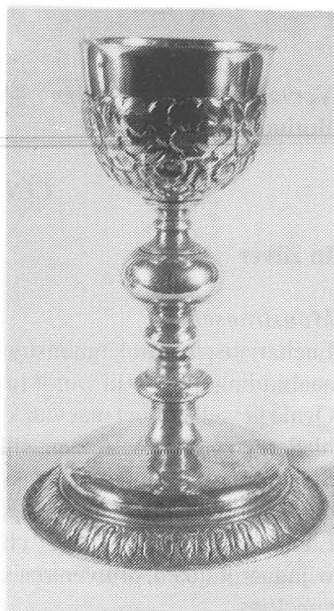
Kelken

Kelk met gepunte ronde voet, gelobde met gedreven medaillons en lijstwerk versierde welving, stam met sferische nodus en urnvormige greep, versierd met bladeren en schalmen; cilindrische cuppa, over halve hoogte belegd met grof bladwerk en vijf cherubs (afb. 34).

Verguld zilver, h = 30 cm, gewicht 34 onces en 13 engelsen, meestermerk van Joannes Smidt zilversmid Gent, jaartal en inscriptie op de binnenzijde van de

34

35

36

37

voet: *Desen behoort aen de kercke van Hansbeke 1740.*

Kelk met ronde voet, randversiering van gestileerde bladeren, onbewerkte welving en stam met platte nodus en peervormige greep, vergulde afgeronde cuppa met gedreven kraag van grof bladwerk (afb. 35).

Zilver, h = 24 cm, 1762, vier Gentse merken: gekroonde G(ent), helm, gekroonde 62 en niet geïdentificeerd meestermerk.

Kelk met ronde voet en schijfvormige welving, versierd met drijfwerk van wijngaardranken, druiventrossen en figuren; met troswerk en geometrische motieven versierde stam en eivormige greep; vergulde cilindrische cuppa met zespuntige kraag verrijkt met vlechtwerk van eikels, bloemen en druiventrossen (afb. 36).

Zilver, h = 27 cm, 19e eeuw, niet geïdentificeerd merk op voet en beker, ws gift van Livinus Verwiltst.

Neogotische kelk met gelobde voet, opengewerkte rand, welving waarop zes ronde medaillons met geëtste afbeeldingen van H.Hart van Jezus, H.Hart van Maria, H.Petrus, H.Maria, H.Jozef en gekoppeld familiewapen Borluut-Kervijn; zeskantige stam versierd met geëtste gotische figuren, platte getande nodus; vergulde kegelvormige cuppa met puntige kraag, versierd met gestileerde bloemen, wijnstokken en druiventrossen; gotisch inschrift: *Calicem salutaris accipiam et nomen domini invocabo* (= Tot ons heil zal ik deze kelk aannemen en de naam van de Heer aanroepen).

Zilver, h = 20 cm, gift van Frans Gisleen Borluut aan pastoor Pieter Bullens ter gelegenheid van zijn diamanten priesterjubileum in 1882, volgens inscriptie op de binnenzijde van de voet: *Anno Domini MDCCCLXXXII Rdo Petro Francisco Bullens pastori de Hansbeke annorum L sacerdotio gaudenti nobilis Franciscus Ghislenus Borluut, viduus praeclarae Sidonae Mariae Coletae Ghislenae Kervijn calicem dono dedit.*

Cibories

Ciborie op ronde voet met parellijst, stam met peervormige greep, grote cilindrische cuppa met geribde bovenrand, koepelvormig deksel met bol en breedarmig kruis (afb. 37).

Zilver, h = 32,5 cm, 19 e eeuw.

Ciborie op ronde voet met bladversiering, stam met vaasvormige greep,

38

39

vergulde cuppa in een met cherubs versierde kraag, kroonvormig deksel met stralenkruis.

Zilver, h = 48 cm.

Ciborie op gelobde met schelpmotieven versierde voet, gelobde met cherubs en gestileerde bloemen versierde welving, nodus waarop drie cherubs, cuppa met kraag waarop drie gevleugelde engelenkopjes, deksel versierd met medaillons, cherubs en vruchtmotieven en bekroond met leliekruis.

Zilver, h = 38 cm.

Ciborie op ronde voet, onversierd, deksel bekroond met kruisje, geschonken door de kerkfabriek aan pastoor W. Van De Putte, volgens inschrift in de voet: *Het kerkfabriek van Hansbeke aan Z.E. Heer Pastoor W. Van De Putte bij zijn priesterjubileum 19 dec 1946.*

Zilver, h = 21 cm.

Chrismatorium (afb. 38)

Balkvormig kistje, 8,0 x 5,5 x 9,5 cm, met 4 vlakke en 4 kwartronde zijkanten, deksel in vorm van een bolrond schilddak, bekroond met sferische greep (en verdwenen kruisje), zijvlakken en deksel zijn met graveersel versierd, twee ingebouwde cilindrische vaatjes, één voor het H.Chrisma, één voor de olie van de catechumenen.

Zilver, inscriptie 1775.

Pixis

Ronde doosjes waarin de H.Hostie naar zieken wordt gedragen:

- d = 10 cm, verguld zilver, deksel bekroond met een breedarmig kruisje,
- d = 7 cm, zilver, gewelfd deksel, bekroond met een breedarmig kruisje,
- d = 5 cm, verguld zilver, vorm van een zakuurwerk, ingegraveerd kruisje en tekst: *Panis sanctus vitae aeternae* (= Het heilig brood van het eeuwige leven).

Ampullen en -schaal (afb. 39)

Ellipsvormige schaal, 37 x 27 cm, brede kraag versierd met arabesken en 4 grote en 4 kleine axiaal geplaatste schelpornamenten.

Twee schenkkannetjes met brede tuit en oor, h = 16 cm, ronde voet met bladkrans, conische buik versierd met schalmen en bladmotieven, kegelvormige deksels, het ene bekroond met de letter *V(ino)*, het andere met de letter *A(qua)*.

40

41

Zilver, 1744-45, vervaardigd door Michiel De Grave, zilversmid Gent, volgens op de onderzijde van de schaal ingeslagen merken: gekroonde D(e) G(rave), gekroonde G(ent), decanale stempel A en proefsteek.

Gift van Joanna Lamme en Joanna Martens volgens inscriptie op de onderzijde van de schaalboord: *Dono dederunt Joanna Lamme et Joanna Martens.*

Wierookvat (afb. 40).

Vaasvormig vat versierd met drie gevleugelde engelenkopjes en ellipsvormige cartouches, ronde voet met bladkrans, verhoogd opengewerkt koepelvormig deksel versierd met bladwerk, knoop met ring voor aanhechting van de deksel-ketting.

Koepelvormig met bladmotieven versierd schijfje, met ring en opening voor de deksel-ketting, waaraan de drie kettingen van het vat vastgehecht zijn.

Zilver, h = 28 cm, gewicht 52 onces en 4 engelsen, 1745, vervaardigd door Joannes Van Erven, zilversmid Gent volgens op onderkant voet ingeslagen merken: gekroonde G(ent), helm, gekroonde 45 en meestermerk, inscriptie op schijfje: *Kercke Hansbeke.*

Wierookscheepje (afb. 41)

Geschubde schelp op ronde voet met bladkrans, plat geribd deksel en voluutvormige handgreep.

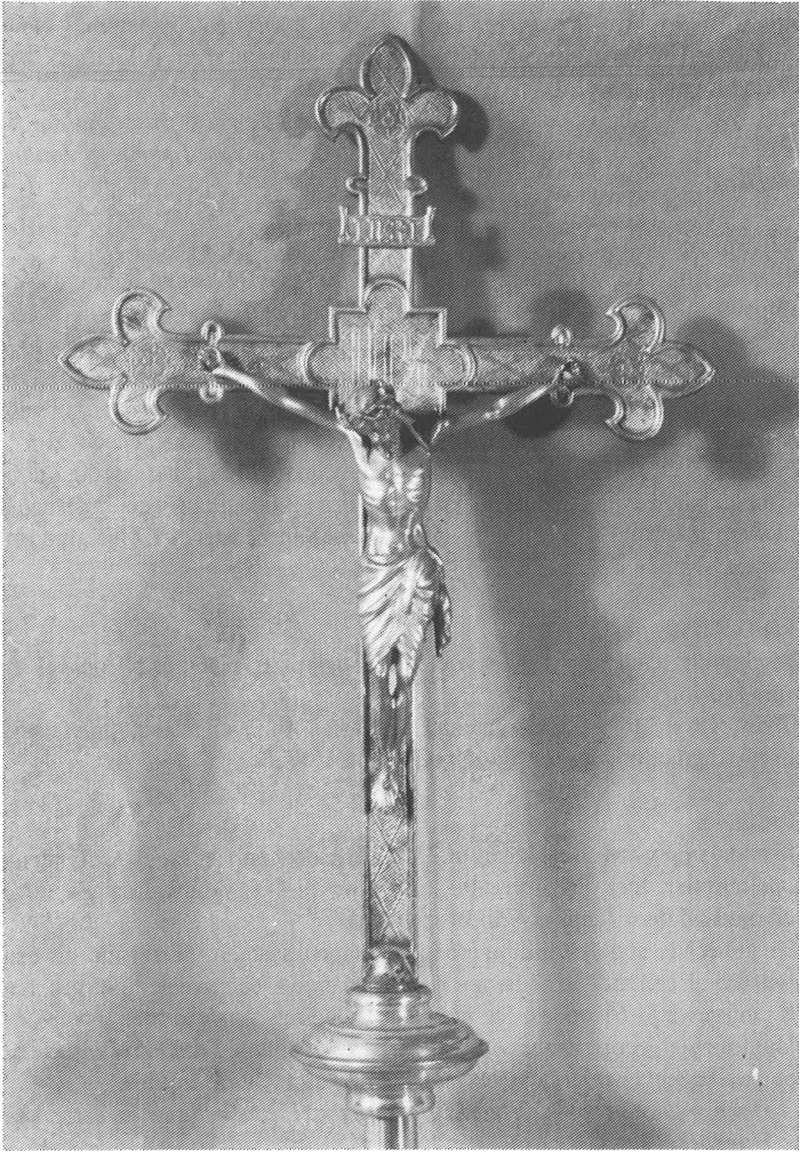
Zilver, 18 x 10 x 9 cm, gewicht 13 onces en 3 engelsen, proefsteek, vervaardigd door Joannes Van Erven Gent, 1745.

Godslamp

De godslamp werd aangekocht in 1747 door toedoen van Jacob Lambrecht, kapelmeester, met giften van de leden van de O.L.Vrouwgilde. Ze werd vervaardigd door Joannes Van Erven Gent.

Het geheel is een geëquilibreerd opgehangen systeem bestaande uit een olielamp en een urne in gedreven zilver. De urne is een tweeledige vaas, h = 30 cm, gewicht 61 onces. De bovenste geleding, versierd met schelp- en bladmotieven, vertoont zes cartouches. Deze cartouches dragen afwisselend een gevleugeld engelenkopje of één van de volgende inscripties:

- *Doen maecken door Jacobus Lambrecht, Lieve Vrouwe meester van Hansbeke, 1747,*
- *Betaelt met het geldt van Onse Lieve Vrouwe,*
- *Voor de kercke van Hansbeke.*

De onderste op eenzelfde wijze versierde geleding eindigt op een tulpvormige knoop met ring waarmee de urne naar omlaag kan getrokken worden.

Processiekruisen

Kruis op essen draagstok, zilver, 58 x 40 cm, gewicht 3,5 kg, gefrijnde kruisarmen eindigend op lelievormige palmetten, medaillon met Chrismon in het hart van het kruis, Christusbeeld met doornenkroon en geknoopte lendendoek, titulus, nodus (afb. 42).

Gift Rosa Steyaert, 1840, ws gemaakt door C.De Keukelaere, zilversmid Gent.

Kruis op eikehouten draagstok, zilver en koper, 65 x 34 cm, gewicht 2 kg, stralenkruis eindigend op aangezette met een schelpmotief versierde palmetten, corpus en titulus, vaasvormige nodus.

Doopschelp

Schelpvormige schaal in verguld zilver, gebruikt bij het toedienen van het doopsel.

Wijwaterkwispel

Kwispel met houten handgreep, beslagen met zilver, 1840, C. De Keukelaere, Gent.

In koper

Crismale

- Cilindrisch vaatje in verzilverd koper waarin het Chrisma, de bij doopsel, vormsel en oliesel gebruikte wij- of zalfolie, bewaard wordt, $h = 10$ cm, $d = 4$ cm.
- Idem, $h = 6$ cm, $d = 3$ cm.

Kruisen

- Processiekruis in koper, 66 x 35 cm.
- Vaandelkruis in koper, 42 x 21 cm.
- Russisch kruis in gedreven koper, 35 x 18 cm

Offerpatenen

- Pateen in koper, $d = 14$ cm, versierd met geëtt kruis.
- Pateen in koper, $d = 13$ cm, versierd met Chrismon

Offerschalen

- Schaal in gedreven koper, d = 42 cm, blad- en lobversiering, inschrift *DERINFRIDGEWART* (?)
- Schaal in koper, d = 28 cm, versierd met geëtst breedarmig kruis.
- Schaal in koper, d = 23 cm, versierd met geëtst Grieks kruis.

Collecteschalen

Koperen schelpen met scharnierende klep en korte houten steel, opschriften op onderkant klep: *Kerk, Onze Lieve Vrouw* en *Geloovige Zielen*.

Wierookvat

Vat, scheepje en driepoot in koper.

Wijwatervat

Koperen vaasvormige emmer met kraag, korte stam en ronde voet, scharnierend hengsel aan de uiteinden versierd met gestileerd bloempje, 1938.

In diverse

Altaarlessenaar

Doosvormige boekenstander in platina met opstand in hout om er het missaal op te leggen, 31 x 43 cm, versierd aan de frontzijde met een kruisdragend lam op het boek met zeven sloten, aan de zijkanten met een brandend, gekroond hart, op de achterzijde met een driehoek waarin het oog Gods, symbool van de Triniteit en Gods alwetendheid.

Gift van Jan Baptiste van de Woestijne, 1847.

Canonborden

Altaartabletten, een grote en twee kleine, bedrukt met misgebeden:

- tabellen in houten kaders (40 x 59 cm, 40 x 31 cm), belegd met verzilverd en met bladmotieven versierd bladkoper, borden bedrukt met miniaturen, resp. van het Laatste Avondmaal, Jezus in de Olijfhof en de Verrijzenis. Editeur Mayoux Honoré, Paris. Ws gift J. B. van de Woestijne, 1847.
- tabellen in houten kaders (42 x 57 cm, 42 x 30 cm), belegd met verguld en met bloemmotieven versierd bladkoper, borden bedrukt met miniaturen, resp. van de Kruisafneming, de H.Familie en Jezus de Kindervriend. Editeur Mayoux Honoré, Paris. Ws gift J. B. van de Woestijne, 1847.
- tabellen in houten kaders (35 x 47 cm, 34 x 27 cm), belegd met verguld

bladkoper, koperbeslag versierd met kruis, hostiedragende kelk, doorboord hart, duif, oog Gods, Chrismon, Mariamonogram en Arma Christi, borden bedrukt met miniaturen van de Calvarie en heiligen. Editeur Ve Turgis, Paris. Ws 1839.

Stempel

Metalen natte stempel waarop beeltenis van Sint-Pieter als apostel met sleutel in de rechterhand, binnen een ovale omtreklijn, 51 x 39 mm, met randschrift: *Sigillum Ecclesiae de Hansbeke St Pierre Dioec. Gand.*

LITURGISCHE BOEKEN

Onder de talrijke liturgische boeken, meestal uit de 20e eeuw, bevinden zich:

- een *Missale Romanum* (Romaans misboek), 34 x 23 cm, oorspronkelijk rood fluwelen boekband, goud op snede, tekst verlicht met illustraties en vergrote met penwerk verlevendigde aanvangsletters. Gedrukt in de beroemde Antwerpse drukkerij, de “Officina Plantiniana”, anno 1738, aangekocht door Jacob Lambrecht, kapelmeester van de O.L.Vrouwgilde op 13 december 1743 bij Emmanuel Le Maire te Gent. Tegelijkertijd voorzien van een zilverbeslag en twee zilveren sloten (gewicht zilver = 37 onces minus 3 engelsen = 1.133,5 gram) door Joannes Van Erven, zilversmid te Gent. Het beslag in gedreven zilver, op voor- en achterplat, bestaat uit rand- en hoekversieringen van gestileerde blad- en schelpmotieven omheen een ovaal medaillon met geëtste beeltenis respectievelijk van de H.Maria en de H.Petrus.
- Een *Pastorale* (muziek- en liederboek), 1768, Petrus de Goesine.
- Een *Processionale* (processieboek met gezangen en gebeden), 22 x 18 cm, ex *Architypographia Plantiniana Antverpiae*, 1819.
- Een *Pontificale Romanum* (bisschoppelijk liturgieboek), 18 x 12 cm, H.Dessain, 1873.
- Een *Rituale Romanum* (Romaans sacramentboek), 16 x 10 cm, 1875, Carel Poelman Gent.
- Een *Missale Romanum*, 32 x 24 cm, en een *Lectonarium* (epistel en evangelieboek), 40 x 30 cm, 1914, Descleé, Lefebvre et Cie.
- Twee *Missale Romanum*, 27 x 20 cm, 1922, H.Dessain, gift van de parochianen aan de kerk ter gelegenheid van de aanstelling van pastoor René Meulenijzer op 19.10.1924.

43

44

TEXTIEL

Mis- en liturgische gewaden.

De kerk bezit tal van volledige (of onvolledige) liturgische ornaten bestaande uit amict (schouderdoek), albe (miskleed), cingel (gordel), manipel (armband), stoel, kazuifel, pluviale (koorkap), velum (dekkleedje voor de kelk), palla (kelkbordje), bursa of zakje voor het corporale (altaardoek), dalmatiek (koorhemd voor diaken).

Onder de gewaden in (witte, rode, groene, paarse en zwarte) zijde, damast of fluweel, bevinden zich meerdere parels van kunstig gouborduurwerk, versierd met gestileerde bloemen, vruchten (granaatappels, eikels, druiventrossen, korenaren), ranken, gebladerte en met diverse symbolische voorstellingen (kruis, vlammend hart, doorboord hart, Chrismon, lam Gods, pelikaan, duif, O.L.Vrouw, gelijkzijdige driehoek met oog Gods, tien geboden, spade, tibia's, urne).

Koorkap in witte zijde met gouborduurwerk, 19e eeuw. Op het schild, afgeboord met franjes: de pelikaan in een stralenkrans, die met zijn bloed zijn jongen voedt, omgeven door met goud geborduurde symmetrisch aangelegde vruchtstakken, druiventrossen, pijn- en granaatappels. Met goud geborduurde friezen met arabesken en decoratieve motieven (afb. 43).

Kazuifel in witte zijde, 19e eeuw, passement in gouddraad. Op de rugzijde: het *crux immissa* met goud geborduurde brede randen en gouborduurwerk van weelderige arabesken, granaatappels en symmetrisch aangelegde bladranken, een Vlamme Hart in goudbrokaat op de kruising van paal en dwarsbalk. Op het voorpand: de geselkolom met dito borduurwerk (afb. 44).

Baldakijnen

Rechthoekige houten *troonhemel*, 180 x 150 cm, waaronder het Allerheiligste in processies werd rondgedragen. In hout belegd met verzilverd koper, omhangels in zilveren moiré, afgeboord met goudgalon, franjes en kwasten in gouddraad, gouborduurwerk van gestileerde ranken, bladeren, druiventrossen, korenaren en eucharistische symbolen: Jezusmonogram, doorstoken en bebloemd hart, lam op boek met zeven sloten, kruisdragend en

gekroond hart.

Vier bijhorende processielantaars, bestaande uit een piramidale beglaasde kaarsdrager met kegelvormig deksel, in geplatineerd koper, versierd met zes gevleugelde engelenkopjes en bekroond met brandende olielamp.

Gift van Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke, 1855.

Processiehemel, 150 x 125 cm, bestaande uit hoes met vier omhangsels in witte zijde, afgeboord met goudgalon en gouden franjes, versierd met borduurwerk van ranken en bladeren, resp. met pelikaan, hostiedragende kelk, kruis-en wimpeldragend lam, kruisdragend Chrismon. Gedragen met vier staven, belegd met verzilverd koper.

Vaandels

Vaandels van het H.Hart van Jezus: 11 processievlaggen (één ontbreekt) in rood en geel fluweel, afgeboord met goudgalon en een kwast, het voorpand versierd met kruis en ellipsvormig medaillon waarop beloften van het H.Hart van Jezus in gotische schrift gedrukt zijn:

- *Ik zal de huizen zegenen waar het beeld van mijn Hert zal geplaatst en vereerd worden.*
- *Ik zal den vrede in hunne huisgezinnen stellen.*
- *De naam der genen die deze godsvrucht verspreiden zal in mijn Hert eeuwig geschreven staan.*
- *Ik zal overvloedige zegeningen uitstorten over al hunne ondernemingen.*
- *Ik zal hunne zekere toevlucht zijn binst het leven en vooral in de uur der dood.*
- *Ik zal hen troosten in al hunne droefheden.*
- *Ik zal hun al de genaden geven noodig in hunnen staat.*
- *Ik zal aan de priesters de gave geven van de versteende harten te raken.*
- *De lauwe zielen zullen vurig worden.*
- *De vurige zielen zullen spoedigen voortgang doen in de volmaaktheid.*
- *Daar zullen de zondaars den oorsprong vinden en den oceaen der bermhertigheid.*

Vaandels van de Rozenkrans: 15 processievlaggen van wit, paars of geel damast, met flappen, afgeboord met franjes, en met opgenaaide gekleurde prenten van de blijde, droevige en glorieuze mysteries:

- *De engel Gabriël brengt de blijde boodschap aan Maria.*

- *Maria bezoekt haar nicht Elisabeth.*
- *Jezus wordt geboren in een stal te Bethlehem.*
- *Jezus wordt in de tempel opgedragen.*
- *Jezus wordt in de tempel wedergevonden*

- *Jezus bidt in doodsangst tot zijn hemelse Vader.*
- *Jezus wordt geseseld.*
- *Jezus wordt met doornen gekroond.*
- *Jezus draagt zijn kruis naar de berg op Calvarie.*
- *Jezus sterft aan het kruis.*

- *Jezus verrijst uit de doden.*
- *Jezus stijgt op ten hemel.*
- *De H.Geest daalt neder over de apostelen.*
- *Maria wordt ten hemel opgenomen.*
- *Maria wordt in de hemel gekroond.*

Vaandel van de Congregatie van O.L.Vrouw: blauw fluwelen processievlag, passement en verdeling in goudgalon, onderaan vijf met goudgalon en franjes afgeboorde flappen waaraan een gouden kwast, geborduurd ellipsvormig embleem van O.L.Vrouw op maansikkel en vertrapte slang, in gouddraad geborduurd devies: *Congregatie O.L.V. Onbevlekt Ontvangen, Hansbeke 1913*; horizontale vlaggestok waaraan twee koorden met kwast in gouddraad.

Processievlaggen: twee vaandels in rode damast met kruis en Christusmonogram IHS. Ws 1822.

Standaard van het H.Sacrament: rood fluwelen vaandel, met gouborduursel, 57 x 90 cm, passement in goudgalon, gouden franjes en kwasten aan de onderrand, versierd met het Jezusmonogram in een stralenkrans, omringd met hoornen van overvloed (druiventrossen, korenaren). Aangekocht bij Huis La Roy-Brande, Gent, 1879.

Kleedsels

Voor het geklede beeld van O.L.Vrouw en Kind Jezus bleven drie gelijksoortige kleedsels met keurslijfje bewaard, vervaardigd in crèmekleurige moiré, afgezoomd met goudgalon en franjes, versierd met ge-

kroond hart en borduurwerk in gouddraad van gestileerde ranken, bladeren, bloemen en druiventrossen; ceinturen met gouden kwasten, manpels met bloemmotieven en afgeboord met franje (afb. 32).

SIERADEN

Bij de uitrusting van het geklede beeld van O.L. Vrouw met Jezuskind behoren verschillende sieraden in goud, zilver, verguld zilver en verzilverd of verguld koper.

- Mariabeeld: twee kronen, twee scepters, twee paar oorringen, twee kettingen, drie kruisjes.
- Jezusbeeld: kroon, wereldbol.

INSIGNES

Uitrusting van de suisse

- Fluwelen steekhoed, versierd met goudgalon en rode concarde.
- Bandelier in rode vilt, afgeboord met goudgalon, waarop het devies: *Eer aan God* in goud geborduurde letters.
- Hellebaard in koper, h = 51 cm, met steekpunt, slagbijl en trekhaak, behangen met kwast van zwarte franjes.

Ceremoniestaf van de kerkbaljuw

- Staf in mahoniehout, h = 169 cm, bekroond met een beeldje (in verzilverd koper) van Sint-Pieter (h = 18 cm), voorgesteld als apostel in tunica en pallium, met sleutel in de linker- en boek in de rechterhand, bolvormige sokkel met gestileerd bloemmotief.
- Staf in beukehout, h = 159 cm, bekroond met een kerselaren beeldje van Sint-Pieter (h = 20 cm) voorgesteld als apostel met een boek in de rechterhand.

RELIKWIEËN

Onder relikwieën verstaat men overblijfsels van het gebeente van heiligen of van voorwerpen die aan heiligen toebehoord hebben, die ze gebruikt hebben of waarmede ze gemarteld werden.

De relikverering, die ontstond uit het met piëteit bewaren van relikwieën, nam vooral tijdens de Contrareformatie een grote uitbreiding uit reactie tegen de Hervormers. Ook in de 19e eeuw kende ze een uitzonderlijke bloeiperiode.

Relieken en reliquiaria

In 1736 kwam de kerk in het bezit van relieken van de martelaren Blandinus en Laeta, botstukken met knobbel afkomstig uit de catacombe van Priscilla. Benevens deze gebeenten berusten in de kerk nog een 25-tal relikwieën. De relieken van de H.Jan Baptiste en van de H.Paulus van het Kruis zijn opgesloten in houten ovale reliekhouders (60 x 40 cm). De overige relieken zijn geborgen in een beglaasd rond of ovaal doosje, van zilver of geelkoper; de achterzijde draagt het zegel van de bisschop die de relikwie voor echt verklaarde en een authenticiteitsattest ondertekende. De doosjes passen in een eigen of universeel reliquarium van zilver of messing, met vaste of scharnierende handgreep.

- H.Kruis (hout), Gent 1792, ovaal 49 x 41 mm, los reliquarium in zilver, V-merk in greep.
- H.Hubertus (gebeente), Brugge 1837, rond d = 38 mm, los reliquarium in zilver, V-merk in greep.
- H.Barbara (gebeente), Gent 1837, d = 38 mm, los reliquarium in messing.
- H.Rochus (gebeente), Gent 1837, d = 38 mm.
- HH.Petrus en Paulus (gebeente), Gent 1839, ovaal 76 x 62 mm, los reliquarium in zilver met gegraveerde lijst.
- H.Maagd Maria (hoofdhaar), Gent 1849, vast reliquarium in gedreven zilver, rond d = 90 mm, met krulversiering.
- H.Philomena, Gent 1849, rond d = 37 mm, met twee bijhorende losse reliquiaria, een tweedelig in zilver en messing, een ander in gedreven zilver, ovale krans met anker, pijl, blad- en krulversiering, greep, profielstempel en V-merk, inscriptie: *J.B. van de Woestijne d' Hansbeke 1849*.
- H.Vincentius a Paulo (lichaam), Parijs 1851, vast reliquarium in verguld zilver, ovale krans met beeltenis van de heilige, roosjes en bladstengels, gesigneerd Roquelay.
- H.Jozef (werkplaats), Brugge 1871, d = 34 mm, los reliquarium in gedreven zilver, krans met lob- en bladversiering.
- H.Aloysius Gonzales (gebeente), Gent 1883, d = 34 mm.

45

46

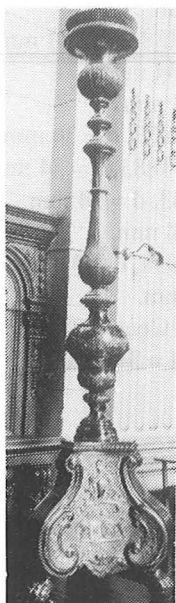
- H. Anna (gebeente), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Antonius van Padua (gebeente), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Apollonia (gebeente), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Cornelius (schedel), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Franciscus van Assisië (habijt), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Franciscus van Sales (gebeente), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Franciscus Xaverius (kledij), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Godelieve (schedel), Gent 1883, d = 34 mm.
- H. Vincentius a Paulo (gebeente), Gent 1884, d = 34 mm.
- H. Agnes (gebeente), Gent 1887, d = 34 mm.
- H. Theresia van het Kindje Jezus (sluier), Gent 1929, d = 33 mm.
- H. Antonius Abt (gebeente), Gent 1934, d = 34 mm.
- H. Bavo, d = 34 mm.
- H. Carolus Borromeus, d = 34 mm.
- H. Rita, vast reliquiarium in gedreven zilver, rond, d = 90 mm, krulversiering.

Reliekbusten (afb. 45, 46)

De botstukken van de martelaren Blandinus en Laeta zijn geborgen in zogenaamde reliekbusten in beschilderd hout, bestaande uit een schrijn en een borstbeeld, totale hoogte 90 cm, ws 1737.

De identieke schrijnen in de vorm van een trapezoëder met concave zijvlakken zijn rijk gebeeldhouwd, hebben een beglaasd vakje met ovale doorkijk waarin het botstuk van de martelaren geborgen is. Het front van het schrijn vertoont een rastervormig decoratief patroon, belegd met gestileerde acanthusbladeren, een bovenrand met kraalmotief en zijranden van gezwenkte ornamenten. Het glasraampje is symmetrisch bekroond met guirlandes.

De borstbeelden zijn romeins geïnspireerd. Blandinus met ontblote rechterschouder draagt een om de linkerschouder geworpen pallium, het hoofd met kroezelige baard, hoog voorhoofd en korte haardos ligt achterover, een weinig naar links gewend, gesloten ogen en weinig geopende mond. Laeta draagt een tunica met wijde ronde halsopening en een pallium. Ze neigt het hoofd naar rechts, het hoge voorhoofd omkransd met korte haarlokken. Mond en ogen zijn gesloten. Verheerlijkte voorstellingen van *martyris christi*.

47

48

49

50

VERLICHTING

Kandelaars

Koorkandelaars (2, hoogkoor), h = 270 cm, koper, driezijdige voet op 3 klauwpoten, met medaillon en drijfwerk versierde panden, schacht met vaas- en balustervormige geledingen, knopen, ringen, vetschaal; één der panden draagt het jaartal 1878 en het gekoppeld alliantiewapen van de schenkers Frans Gisleen Borluut-Sidonie Kervijn (afb. 47).

Altaarkandelaars (4, hoogaltaar), h = 80 cm, verzilverd koper, begin 19e eeuw, driezijdige voet op 3 ringvormige poten, met gelobde medaillon en drijfwerk versierde panden, urn- en balustervormige schacht, knoop, vetschaal (afb. 48).

Altaarkandelaars (2, hoogaltaar), h = 80 cm, verzilverd koper, als voorgaande met variante knoop.

Altaarkandelaars (4, hoogaltaar), h = 64 cm, koper, begin 18e eeuw, driezijdige voet op 3 klauwpoten, met ovale cartouche en bladwerk versierde panden, vaas- en balustervormige stam, knopen, kraag en vetvanger (afb. 49).

Altaarkandelaars (8, zijaltaren), h = 90 cm, koper, 20e eeuw, driezijdige voet op 3 bolpoten, met klokvormig medaillon en bladwerk versierde panden, urn- en balustervormige schacht, ringen, kraag, vetschaal (afb. 50).

Kandelaars (6, katafalk), h = 125 cm, koper, driezijdige voet op 3 bolpoten, wangen belegd met reliëfbeeld van O.L.Vrouw, een vlammet met 7 zwaarden doorboord hart en een kruisdragend lam op boek met 7 sloten.

Kandelaars (4, kerk), h = 115 cm, koper, driezijdige voet, wangen belegd met een reliëfbeeld van O.L.Vrouw, Sint-Petrus, en een driehoek (H.Drievuldigheid) in verzilverd koper.

Paaskandelaar, h = 152 cm, eikehout, driezijdige voet met ionische motieven.

Kandelabers

Armkandelaars

- Kaarsdrager (2), h = 86 cm, koper, opengewerkte drievet op klauwpoten, gevleugelde engel als schacht, 6 vertakkingen met tulpvormige kaarshouders versierd met zesbladige bloemen en lancetvormige bladeren.
- Kaarsdrager (2), h = 58 cm, koper, gelobde vierkantige voet, gevleugelde engel als stam, met lelies en lancetvormige bladeren versierde armen, 3 kaarshouders.
- Kaarsdrager (2), h = 72 cm, koper, driezijdige voet, engel als stam, 7 kaarshouders, versiering met lelies en gestileerde bladeren.
- Kaarsdrager (1), h = 48 cm, koper, opengewerkte drievet, schacht met nodus, met druiventrossen, korenaren en gestileerde bladeren versierde armen, 5 kaarshouders.
- Kaarsdrager (2), h = 100 cm, koper, opengewerkte drievet op leeuwepopjes, vaasvormige schacht, vertakkingen met 9 hulsvormige kaarshouders, versierd met druiventrossen, bloemen, bladeren en korenaren.
- Kaarsdrager (2), in struikvorm, h = 104 cm, koper, opengewerkte drievet, 11 kaarshouders tussen gebladerte.
- Neogotische armkandelaar (2), voor 5 kaarsen, h = 55 cm, koper, ronde voet op 3 leeuwepopjes, met eikels en eikebladeren versierde armen, kroesvormige vetschaaltjes met leliekrans.
- Neogotische armkandelaar (2) voor 7 kaarsen, gestileerde symmetrische wijnstok op ronde voet, h = 57 cm, koper.
- Neogotische armkandelaar (2), voor 7 kaarsen, gestileerde schuin opklimmende wijnstok op ronde voet, h = 56 cm, koper.

Kroonkandelaars

- Lichtkroon (2, hoogkoor) op ronde voet, h = 215 cm, koper, met nodi en ringen geprofileerde schacht, één centraal lichtpunt en 18 elektrische lampdragers verdeeld (6-12) over 2 kronen van ongelijke diameters, versierd met lelies en imitatiestenen.
- Kaarsenkroon in smeedijzer met centrale pin en 3 kronen waarop 4, 8, 16 kaarshouders of pinnen, h = 170 cm.

Wandarmen

Kaarsdrager (4, hoogkoor) met kegelvormige voet, met ring en bloesems versierde gebogen arm, vaasvormige vetvanger, h = 120 cm, koper, 19e eeuw.

Kaarsdrager (4, zijkoren) met conusvormige voet, met tulpen versierde gebogen arm, vaasvormige vetschaal, h = 70 cm, koper, 1887.

Kaarsdrager (10, pilaren) met gebogen centrale arm en twee spiraalvormige zijarmen, urnvormige vetschaal, h = 70 cm, koper, 1883.

Kaarsdrager (4, halfzuilen), neogotisch, versierd met lelies, h = 30 cm, koper.

Berechtingslantaarn

Zeskantige beglaasde handlantaarn in koper met 1 kaarshouder, h = 36 cm.

KLANK

Klokken

In de klokkekamer van de kerktoeren hangen drie bronzen klokken, een kleine, een middelmatige en een grote.

Augustinus (afb. 51)

Angelusklokje, met heldere sol-klank, kroon, randdiameter 0,58 m, gewicht 140 kg, gegoten in 1725 door F.Joannes Pauwels Gent, afkomstig uit het klooster van Betel, vermoedelijk het afgeschafte Sint-Margrietenklooster genaamd Bethelhem te Deinze, later te Gent.

Inscriptie:

*S.Augustinus A(nno) MDCCXXV/toebehoorende het clooster van
Betel/bestiert door Moeder Ursula De Meester/P.M.H.R. Joes
Rotsaert/M.J.Jioa Ant. Terwel/F.Joannes Pauwels G*

Martha (afb. 52)

Grote klok met fa als slagtoon, kroon, randdiameter ca. 1,20 m, gewicht 969 kg, gegoten in 1949 door J.Michiels Doornik.

Inscriptie:

*Martha in 1845 geschonken door J.B. vande Woestijne/opgeëist
door de Duitsers 8.9.43/vervangen op staatskosten 2.10.1949/*

51

52

53

bekroond met twee brandende olielampen aan weerszijden van een nis waarin een gevleugeld engelenkopje prijkt boven stapelwolkjes. De figuren staan op een vloer vóór een drapering onder een blauwe lucht met lineaire bewolking.

Zes ramen stellen een tafereel uit het Nieuwe Testament voor onder een gelijksoortige, brede portiek met gecanneleerde kolommen, versierd basement en composiet kapiteel. Boven de sleutel van de rondboog troont een cherub, de zwikken en fries zijn met blad- en bloemmotieven versierd, en op de kroonlijst staat een nis met fronton en siervazen. De afbeelding in de nis is een bindteken met de beeldtekening van het raam.

De ramen (van een niet geïdentificeerde glazenier) werden geplaatst tussen 1890 en 1905. Ze zijn een gift van de familie Boudewijn de Bousies-Borluut, wiens alliantiewapen op de kerkramen voorkomt. De koorvensters dragen het familiewapen van de familie Frans Gisleen Borluut-Kervijn.

In het hoogkoor

Volgens de christelijke symboliek zou in het priesterkoor een H.Sacramentsraam moeten geplaatst worden. De twee vensters, die het hoogkoor zijdelings verlichten, werden nochtans aan de twee kerkpatronen voorbehouden, de H.Petrus aan de evangeliezijde, de H.Paulus aan de epistelzijde.

Sanctus Petrus

De kerkpatroon wordt als apostel voorgesteld, met krulhaar en krulbaard, blootshoofds, barvoets, gekleed in een lange tunica en een pallium, een nimbus achter het hoofd. In de linkerhand houdt hij een gouden en een zilveren sleutel waarvan de handvatten naar beneden gericht en de baarden met drie kruisjes ingesneden zijn. De sleutels duiden de bovennatuurlijke macht aan om te binden en te ontbinden.

Sanctus Paulus

Het glasraam toont de H.Paulus als apostel-martelaar, gekleed met tunica en pallium, blootvoets, met weelderige baard en haardos, nimbus omheen het hoofd. Hij houdt met de rechterhand het gevest van een zwaard met lange kling, symbool van zijn martelaarschap.

In de O.L.Vrouw-zijbeuk

Eerste travee: *Doop van Jezus door Johannes de Doper* (Mt 3:13-17, Mc 1:9-11, Lc 3:21-22)

Jezus staat met gevouwen handen en ontbloot bovenlichaam tot aan de knieën in de bedding van de Jordaan, in een landschap van weiden, bloemen en met noten beladen palmen. Een gevleugelde cherubijn aan Zijn linkerkant houdt Zijn mantel in de handen. Johannes de Doper giet water uit een schelp op het hoofd van Jezus, een zinnebeeldige inwijding tot de deugd van boetvaardigheid. Aan het uitspaniel verschijnt God de Vader met gespreide armen en de H.Geest in de gedaante van een duif. Een waterstraal besproeit Jezus' hoofd, omgeven door een aureool van licht, alsof de duif en niet Johannes het doopsel toedient, duidend op de Drie-eenheid. Op een banderol staat *Ecce Agnus Dei*.

Tweede travee: *S(anc)tus Balduinus, O(ra) P(ro) N(obis)* (sic).

Balduinus, broer van de H.Anstrada, was aartsdiaken van Laôn. Hij werd omstreeks 680 door handlangers van Ebroïn vermoord.

De martelaar wordt afgebeeld in ceremonieel ornaat: kleed, dalmatiek en schoudermantel. Hij draagt een bonnet. In de linkerhand houdt hij een hekel, die verwijst naar zijn gewelddadige dood.

Derde travee: *Nederdaling van de H.Geest over de apostelen* (HA 2:1-4)

In het Cenakel te Jeruzalem zijn twaalf biddende discipelen, waaronder Matthias die de plaats van Judas inneemt, geschaard rondom de H.Maria in hun midden, zes aan haar rechterzijde, zes aan haar linkerkant. Petrus met een boek, zit vooraan rechts, Joannes knielt links van de Moeder Gods. De H.Geest verschijnt onder de gedaante van een duif in een krans van wolken. Vurige tongen branden boven de hoofden van de apostelen. De zeven stralenbundels, uitgaande van de duif, verbeelden de zeven gaven van de H.Geest: de geest van wijsheid en verstand, de geest van raad en sterkte, de geest van wetenschap en vroomheid, en de geest der vreze Gods.

Vierde travee: *Ste Antoni, O.P.N.*

Sint Antonius (van Padua) wordt afgebeeld als minderbroeder in een grauwe monnikspij (omgord met een koord waarin drie knopen), een schoudermanteltje en een capuce. Hij draagt sandalen. Het Kindje Jezus, dat hem omhelst, zit op zijn rechterarm. In de linkerhand, waaraan een

peter: graaf de Bousies-Borluut/meter: gravin de Hemricourt de Grunne/W.Van De Putte pastoor/Michiels Jr me fudit Tornaci 1949

Anna (afb. 53)

Middelgrote klok met la-klank, kroon, randversiering, randsdiameter 0,925 m, gewicht 485 kg, gegoten in 1986 door Koninklijke Eijsbouts, klokkengieterij te Assen (Nederland), bekostigd door graaf Boudewijn de Bousies-Borluut, pastoor Marcel De Cock, Anna en Madeleine De Cocker en Marguerite De Jaeger, weduwe Leon Van Der Plaetse.

Inscriptie:

*Mijn naam is Anna/peter: graaf Boudewijn de Bousies-Borluut/
meter: gravin Anne du Roy de Blicquy/pastoor: Marcel De Cock/
Hansbeke 1986*

Orgel (afb. 10 b)

Op het oksaal staat een pneumatisch orgel uit 1924, buiten gebruik sedert 1970.

De eikehouten speeltafel heeft twee manualen of handklavieren, elk van 33 witte ivoren en 22 zware ebben toetsen, en een voetklavier of pedaal. De 20 registerknoppen boven de klaviatuur dragen de benamingen van de orgelstemmen:

- bourdon 16p, bourdon 8p, flûte harmonique 8p, montre 8p, violon 8p, prestant 4p, fourniture, trompette 8 p, clairon 4 p, soubasse 16 p.
- basse 8p, flûte orchestre 8p, cor de nuit 8p, salicional 8p, voix céleste 8p, flûte 8p, flûte 2p, trompette harmonique 8p, basson 8p, voix humaines 8p.

Aan weerszijden van de speeltafel bevinden zich twee identieke orgelkasten in eikehout. Ze bestaan uit een gesloten onderkast met sierlijst en ingesneden bloemmotieven, en uit een bovenkast met drie rondbogige door gecanneleerde pilasters begrensde vensters waarin driemaal 7 orgelpijpen staan. Een met voluten versierd fronton, getopt met een harp en een vijf-puntige ster, bekroont het verhoogde middendeel van de buffetkast. Twee siervazen prijken op de hoeken van de kroonlijst.

Wandklok

Kleine bronzen hangklok met klepel, randdiameter $d = 18$ cm, geluid bij de intrede van de celebrant.

Altaarschel

Vier identieke koperen stolpjes met klepeltje, randdiameter $d = 7,5$ cm, vastgeschroefd op kruisvormige drager, handgreep bekroond met het Chrismon en de Griekse letter A en Ω , een christelijk symbool voor de Godheid (*Ik ben de Alfa en de Omega, de Eerste en de Laatste, het Begin en het Einde*, Apoc 22:13).

Gong

Koperen bolschil, randdiameter $d = 31$ cm, op kruisvormige eikehouten voet.

Berechtingsbel

Koperen klok met steel, randdiameter $d = 9,5$ cm, klepel.

Ratels

Houten werktuig met handgreep dat een klepperend geluid maakt door een tong om een tandrad te laten draaien; gebruikt in plaats van de altaarschel tijdens de Goede week, na het Gloria op Witte Donderdag tot aan het Gloria op Paaszaterdag, ook wel gebruikt om het aanvangsuur der goddelijke diensten aan te kondigen in plaats van het kleppen; vier stuks met talrijke ingegrifte roep- en familienamen van misdienaars.

BRANDGLASRAMEN

De kerk telt 14 gebrandschilderde glasramen, 2 in het hoogkoor, tweemaal 6 in de zijbeuken.

Acht ramen stellen een heilige voor, ten voeten uit getekend, onder een slanke portiek met rondboog, versierd entablement, gebroken fronton en gelijkste pilasters. Het portiek is geflankeerd door cherubs en voluten, het fronton

bekroond met twee brandende olielampen aan weerszijden van een nis waarin een gevleugeld engelenkopje prijkt boven stapelwolkjes. De figuren staan op een vloer vóór een drapering onder een blauwe lucht met lineaire bewolking.

Zes ramen stellen een tafereel uit het Nieuwe Testament voor onder een gelijksoortige, brede portiek met gecanneleerde kolommen, versierd basement en composiet kapiteel. Boven de sleutel van de rondboog troont een cherub, de zwikken en fries zijn met blad- en bloemmotieven versierd, en op de kroonlijst staat een nis met fronton en siervazen. De afbeelding in de nis is een bindteken met de beeldtekening van het raam.

De ramen (van een niet geïdentificeerde glazenier) werden geplaatst tussen 1890 en 1905. Ze zijn een gift van de familie Boudewijn de Bousies-Borluut, wiens alliantiewapen op de kerkramen voorkomt. De koorvensters dragen het familiewapen van de familie Frans Gisleen Borluut-Kervijn.

In het hoogkoor

Volgens de christelijke symboliek zou in het priesterkoor een H.Sacramentsraam moeten geplaatst worden. De twee vensters, die het hoogkoor zijdelings verlichten, werden nochtans aan de twee kerkpatronen voorbehouden, de H.Petrus aan de evangeliezijde, de H.Paulus aan de epistelzijde.

Sanctus Petrus

De kerkpatroon wordt als apostel voorgesteld, met krulhaar en krulbaard, blootshoofds, barbevoets, gekleed in een lange tunica en een pallium, een nimbus achter het hoofd. In de linkerhand houdt hij een gouden en een zilveren sleutel waarvan de handvatten naar beneden gericht en de baarden met drie kruisjes ingesneden zijn. De sleutels duiden de bovennatuurlijke macht aan om te binden en te ontbinden.

Sanctus Paulus

Het glasraam toont de H.Paulus als apostel-martelaar, gekleed met tunica en pallium, blootvoets, met weelderige baard en hardos, nimbus omheen het hoofd. Hij houdt met de rechterhand het gevest van een zwaard met lange kling, symbool van zijn martelaarschap.

In de O.L.Vrouw-zijbeuk

Eerste travee: *Doop van Jezus door Johannes de Doper* (Mt 3:13-17, Mc 1:9-11, Lc 3:21-22)

Jezus staat met gevouwen handen en ontbloot bovenlichaam tot aan de knieën in de bedding van de Jordaan, in een landschap van weiden, bloemen en met noten beladen palmen. Een gevleugelde cherubijn aan Zijn linkerzijde houdt Zijn mantel in de handen. Johannes de Doper giet water uit een schelp op het hoofd van Jezus, een zinnebeeldige inwijding tot de deugd van boetvaardigheid. Aan het uitspannel verschijnt God de Vader met gespreide armen en de H.Geest in de gedaante van een duif. Een waterstraal besproeit Jezus' hoofd, omgeven door een aurcool van licht, alsof de duif en niet Johannes het doopsel toedient, duidend op de Drie-eenheid. Op een banderol staat *Ecce Agnus Dei*.

Tweede travee: *S(anc)tus Balduinus, O(ra) P(ro) N(obis)* (sic).

Balduinus, broer van de H.Anstrada, was aartsdiaken van Laôn. Hij werd omstreeks 680 door handlangers van Ebroïn vermoord.

De martelaar wordt afgebeeld in ceremonieel ornaat: kleed, dalmatiek en schoudermantel. Hij draagt een bonnet. In de linkerhand houdt hij een hekel, die verwijst naar zijn gewelddadige dood.

Derde travee: *Nederdaling van de H.Geest over de apostelen* (HA 2:1-4)

In het Cenakel te Jeruzalem zijn twaalf biddende discipelen, waaronder Matthias die de plaats van Judas inneemt, geschaard rondom de H.Maria in hun midden, zes aan haar rechterzijde, zes aan haar linkerzijde. Petrus met een boek, zit vooraan rechts, Joannes knielt links van de Moeder Gods. De H.Geest verschijnt onder de gedaante van een duif in een krans van wolken. Vurige tongen branden boven de hoofden van de apostelen. De zeven stralenbundels, uitgaande van de duif, verbeelden de zeven gaven van de H.Geest: de geest van wijsheid en verstand, de geest van raad en sterkte, de geest van wetenschap en vroomheid, en de geest der vreze Gods.

Vierde travee: *Ste Antoni, O.P.N.*

Sint Antonius (van Padua) wordt afgebeeld als minderbroeder in een grauwe monnikspij (omgord met een koord waarin drie knopen), een schoudermanteltje en een capuce. Hij draagt sandalen. Het Kindje Jezus, dat hem omhelst, zit op zijn rechterarm. In de linkerhand, waaraan een

paternoster met kruisje hangt, houdt hij een tak met witte lelies. De lelie wijst op de zuiverheid van de heilige, het crucifix op zijn werkzaamheid als prediker.

Vijfde travee: *Verloving van Jozef en Maria*

In de evangeliën staat weinig over de H.Jozef. Meer aandacht krijgt hij in de apocriefen, bijbelboeken die niet als echt erkend worden.

Wanneer de tijd gekomen was, verhaalt de apocriefe legende, besloten de priesters van de tempel voor Maria een verloofde te zoeken. Omwille van haar uitzonderlijke deugden wilden zij haar niet aan de eerste de beste schenken. Alle pretendentes uit de stam van David werden op een bepaalde dag in de tempel uitgenodigd. Ze kwamen zo talrijk dat de keus zeer moeilijk was. De biddende priesters ontvingen een goddelijke ingeving. Alle jongelingen moesten een dorre twijg vasthouden: de uitverkorene zou worden aangeduid door de twijg die bloeide. De twijg in de handen van de oudere Jozef, die gekomen was uit gehoorzaamheid, begon te bloeien.

Tussen de zuilen van de joodse tempel met de zevenarmige kandelaar op de achtergrond, schuift Jozef afgebeeld met bloeiende staf een ring aan de rechter ringvinger van Maria in aanwezigheid van een hogepriester met koormantel en diadeem. Een jongeling op de voorgrond rechts breekt een tak, die niet bloeide.

Zesde travee: *Ste Ghislene O.P.N.*

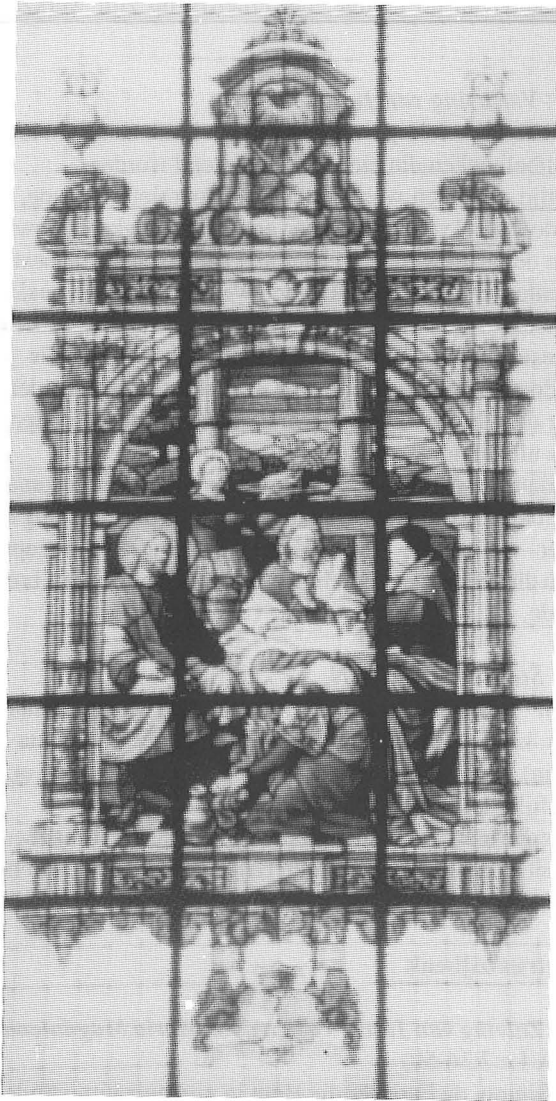
De H.Gisleen was bisschop van Athene. Hij deed afstand van het bisschopambt, kwam naar Henegouwen en stichtte een kluis te St.-Ghislain (Saint-Ghislain) waar hij een eenzaam leven leidde. Hij stierf er een heilige dood, verheerlijkt door talrijke wonderen.

De heilige wordt afgebeeld in bisschoppelijk ornaat. Hij draagt een mijter en een krulstaf met wimpel. Aan zijn rechterzijde verwijt een varkentje dat, zich voedend met afval, het armtierig bestaan van de heilige symboliseert.

In de Sint-Petrus-zijbeuk

Eerste travee: *Zalving van Jezus' voeten door Maria Magdalena* (Mt. 26:6-13, Mc 14:3-9, Lc 7:36-50)

Jezus zit met Simon, de Farizeër die Hem in zijn huis uitnodigde, en met de vrouw des huizes aan een met borden, kroesen en wijnkruid gedekte tafel. Een dienstmaagd brengt gebrad op een schotel. Een geknielde berouwvolle

Maria Magdalena droogt de voeten van Jezus met haar golvende haarlokken. Op de vloer staat een albasten kruik met kostbare balsem. Jezus maakt een instemmend gebaar onder de afkeurende blik van de gastheer (afb. 54).

Tweede travee: *Sta Lucia O.P.N.*

Lucia, gesproten uit een adellijk geslacht te Syracuse, werd volgens het verhaal van haar marteldood door haar heidense verloofde Pascasius onder Diocletanius als christen aangeklaagd. Zij werd veroordeeld om naar een bordeel gebracht te worden, maar zelfs ossen vermochten haar niet van haar plaats te slepen. Zij werd door een beulsknecht gedood, die met een zwaard haar hals doorstak. Om haar naam Lucia, de Lichtende, is zij de patrones van het licht der ogen.

Lucia wordt afgebeeld als een rijzige freule. Een zwaard met lange kling, werktuig van haar martelaarschap, leunt tegen haar linkerzij. Ze draagt met beide handen een platte schaal waarop twee ogen liggen. Deze attributen verwijzen naar een andere legende volgens dewelke Lucia zich de beide ogen zou hebben uitgerukt om bevrijd te blijven van haar heidense aanbidders (afb. 55).

Derde travee: *Het Laatste Avondmaal* (Mt 26:20-29, Mc 14:17-25, Lc 22:14-20) of de instelling van het Sacrament des Altaars.

Jezus, omringd door Zijn twaalf apostelen, staat rechtop achter de tafel. Een kruisnimbus omgeeft Zijn hoofd. Hij zegent het brood in Zijn linkerhand. Voor Hem, op het tafelblad, staat de offerkelk met wijn. Joannes ligt aan Zijn linkerzijde. Aan de frontzijde van de dis zit Judas met afgewend hoofd. Zijn hand omklemt de beurs van het verraad.

Vierde travee: *Sta Anna O.P.N.*

Anna, echtgenote van Joachim, moeder van Maria, wordt niet vernoemd in de evangeliën. Bijzonderheden over haar leven zijn ontleend aan apocriefe boeken. Ze is de patrones van de huismoeders.

De H. Anna draagt een lang, gedrapeerd gewaad. Een witte hoofddoek valt om haar hals in brede plooiën. Ze spreekt met opgeheven rechterhand onderrichtend tot de kleine Maria aan haar linkerzijde. Haar linkerarm ligt beschermend om de schouder van haar dochttertje dat met biddende handjes naar haar moeder opkijkt.

55

56

Vijfde travee: *Dood van de H.Jozef*

In een huiselijke kamer met aanbank, bordenrek en uitkijk op het landschap ligt de H.Jozef met biddende handen op zijn sterfbed onder een baldakijn, naast een tafeltje met drinkbeker en waterkruik. De bloeiende lelietak op zijn schouder, symbool van zuiverheid, duidt hem aan als uitverkorene. Jezus staat aan zijn rechterzijde en zegent hem, terwijl de H.Maria vóór de sponde neerknielt.

Zesde travee: *Sta Elisabeth O.P.N.*

Elisabeth werd geboren in 1207 als dochter van Andreas II, koning van Hongarije. Na de dood, in de 5e kruistocht, van haar echtgenoot Lodewijk IV, landgraaf van Thuringen, trok ze zich uit de wereld terug en stichtte te Marburg een hospitaal voor armen en melaatsen. Ze trad in de pas gestichte Derde Orde van Sint-Franciscus. Ze stierf te Marburg in 1231. Een 15e-eeuwse legende verhaalt dat de broden, die ze tegen de wil van haar vader in haar schoot droeg om aan de armen uit te delen, in rozen veranderden toen ze door de knechten werd tegengehouden.

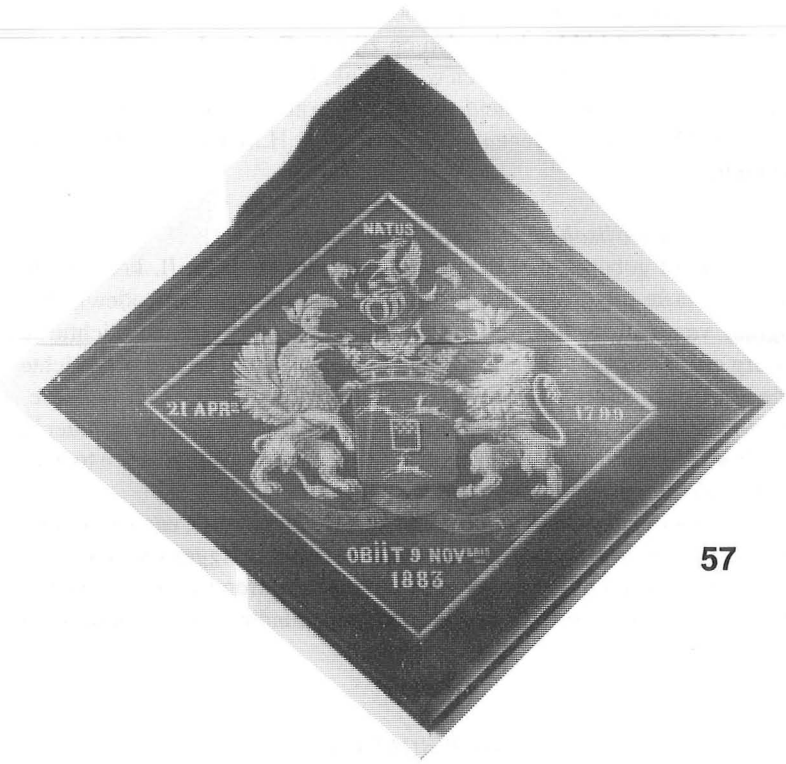
Sancta Elisabeth wordt afgebeeld in een koninklijk gewaad, een parelkroon op het hoofd. In de schoot van haar opgetrokken mantel, liggen rode rozen als zinnebeeld van haar liefde tot de armen. Ze geeft een brood aan een melaatse, geknield aan haar rechterzijde, waarmede haar weldadigheid gesymboliseerd wordt (afb. 56).

ROUWBORDEN

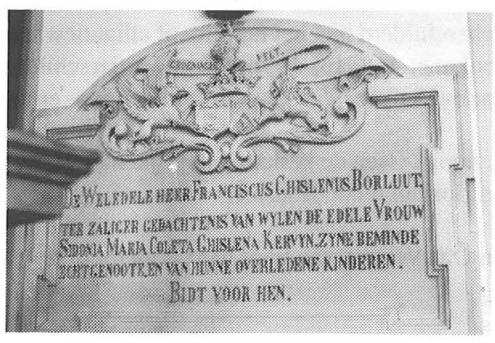
Rouwborden of obiits zijn ruitvormige ingelijste panelen, in hout of linnen, die in kerken ter nagedachtenis van een overledene opgehangen worden. Het bord (of doek) is beschilderd met het familie- of alliantiewapen van de afgestorvene, soms ook met 4, 8, 16, 32 zelfs 64 kwartierschilden, en vermeldt doorgaans geboorte- en overlijdensdatum, zelden doop- en familienaam.

Aan de pilasters, hoog tussen de kerkraden, prijken obiits van leden van de adellijke families Borluut en de Bousies.

In de zijbeuk van O.L.Vrouw, van voor naar achter:

57

58

Rouwbord van gravin Lucie Borluut, douairière van graaf Boudewijn de Bousies.

nata 7 feb^{rii} 1867, obiit 9 decem^{bris} 1946

Gekoppeld alliantiewapen de Bousies-Borluut, met pronkstukken, wapenspreuk *Bousies au bon fier*, 64 kwartierschilden.

Rouwbord van Raymond Borluut, zoon van Frans Gisleen en Sidonie Kervijn.

natus 4 nov^{bris} 1837, obiit 4 jan^{rii} 1876

Familiewapen Borluut, met pronkstukken, wapenspreuk: *Groeninghe velt-Groeninghe velt*.

Rouwbord van Valerie van Pottelberghe de la Potterie, douairière van Raymond Borluut.

nata 5 nov^{bris} 1839, obiit 25 aug^{ti} 1902

Gekoppeld alliantiewapen Borluut-van Pottelberghe de la Potterie, met pronkstukken, wapenspreuk *Groeninghe velt-Groeninghe velt*.

Rouwbord van Sidonie Kervijn, douairière van Frans Gisleen Borluut.

nata 9 mar^{tii} 1809, obiit 22 nov^{bris} 1881

Gekoppeld alliantiewapen Borluut-Kervijn, met pronkstukken, wapenspreuk *Groeninghe velt-Groeninghe velt*.

Rouwbord van Frans Gisleen Borluut, zoon van Emmanuel en Amelie vander Bruggen (afb. 57).

natus 21 apr^{is} 1799, obiit 9 nov^{bris} 1883

Familiewapen Borluut, met pronkstukken, wapenspreuk *Groeninghe velt-Groeninghe velt*.

In dezelfde beuk, aan weerszijden van het oostelijke kerkraam:

Rouwbord van Leon Borluut, zoon van Frans Gisleen en Sidonie Kervijn.

natus 5 feb^{rii} 1834, obiit 7 jan^{rii} 1861

Familiewapen Borluut, met pronkstukken, wapenspreuk *Groeninghe velt-Groeninghe velt*.

Rouwbord van Marie Josephine Borluut, gade van Charliers de Buisseret.

nata 7 junii 1840, obiit 24 aug^{ti} 1862

Gekoppeld alliantiewapen de Buisseret-Borluut, met pronkstukken, wapenspreuk *Candore et virtute*

In de zijbeuk van Sint-Petrus, van voor naar achter:

Rouwbord van Raoul Borluut, zoon van Raymond en Valerie van Pottelberghe de la Potterie.

natus 29 augⁱⁱⁱ 1863, obiit 16 feb^{rii} 1880

Familiewapen Borluut, met pronkstukken, wapenspreuk *Groeninghe velt-Groeninghe velt*, 64 kwartierschilden.

Rouwbord van graaf Boudewijn de Bousies, zoon van Adolphe en Zoë de Behault.

natus 22 mar^{tiii} 1859, obiit 27 dec^{bris} 1921

Familiewapen de Bousies, met pronkstukken, wapenspreuk *Bousies au bon fier*.

Rouwbord van graaf Antoine de Bousies, zoon van Boudewijn en Lucie Borluut.

natus 20-II-1897, obiit 22-II-1969

Familiewapen de Bousies, met pronkstukken, wapenspreuk *Bousies au bon fier*

Obiits van leden van de adellijke familie vande Woestijne bevonden zich eertijds ook in de kerk. Ze hangen thans aan de muren van het oksaal in de kapel van het oude klooster:

Rouwbord van Joanna Schoorman, gemalin van Joseph van de Woestijne.

nata 1746, obiit 7 july 1784

Gekoppeld familiewapen van de Woestijne-Schoorman, met sieraden.

Rouwbord van Joseph van de Woestijne, weduwnaar van Joanna Schoorman.

natus 1743, obiit 3 nov 1802

Gekoppeld familiewapen van de Woestijne-Schoorman, met sieraden.

Rouwbord van Amand van de Woestijne, zoon van Joseph en Joanna Schoorman.

natus 1781, obiit 29 nov 1805

Familiewapen van de Woestijne, met pronkstukken.

Rouwbord van Ludovica de Calonne de Courtebourne, gemalin van Jan Baptiste van de Woestijne.

nata 1786, obiit 19 maart 1819

Gekoppeld familiewapen van de Woestijne-de Calonne, met pronkstukken.

Rouwbord van Jan Baptiste van de Woestijne, weduwnaar van Ludovica de Calonne de Courtebourne.

natus 1775, obiit 20 mey 1858

Gekoppeld familiewapen van de Woestijne-de Calonne, met pronkstukken.

Rouwbord van Alfons van de Woestijne, zoon van Jan Baptiste en Ludovica de Calonne de Courtebourne.

natus 1819, obiit 19 dec 1828

Familiewapen van de Woestijne, met pronkstukken.

Rouwbord van Eulalie van de Woestijne, dochter van Jan Baptiste en Ludovica de Calonne de Courtebourne.

nata 1813, obiit 30 mey 1853

Familiewapen van de Woestijne, met pronkstukken.

SCRIPTA

Jaarsteen

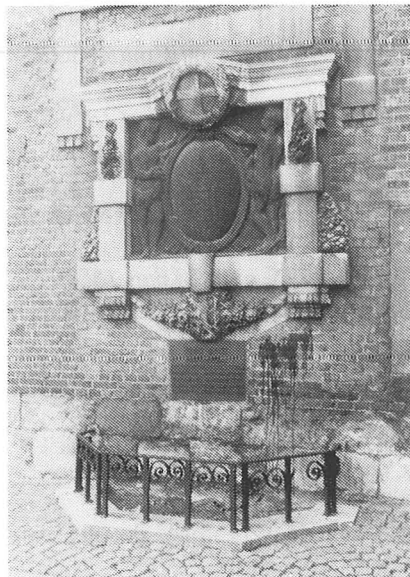
In arduin, 43 x 59 cm, geplaatst in de westelijke buitenmuur van het hoogkoor, ingebeiteld jaartal 1872 in Romeinse cijfers, namen van bouwheer (tevens burgemeester) en pastoor in kapitalen:

Rev. Dom. F.G. Borluut/Burgimagistro/Rev.Dom.P.Bullens/Pastorel

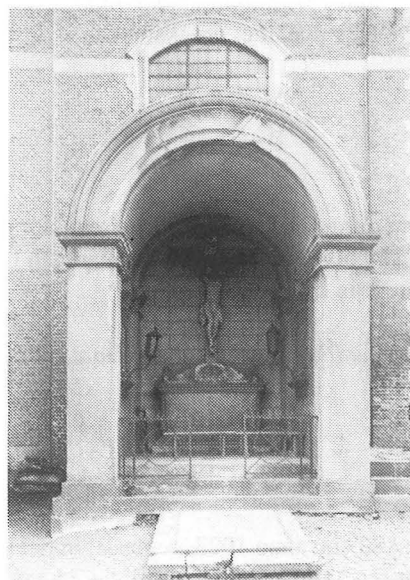
MDCCCLXXII

Gedenksteen

In witte marmer, 130 x 80 cm, anno 1923, geplaatst in het kerkportaal na de heropbouw van de toren, ingebeitelde inscriptie in vergulde kapitalen,

59

60

ingegrift alliantiewapen van de grafelijke familie Boudewijn de Bousies-Borluut:

D.O.M./Deze kerk is in den loop der 18e eeuw/opgebouwd-Van 1850 tot 1858 werd/ze, dank zy den weledelen heer J.B./van de Woestyne d'Hansbeke met predik/stoel, uurwerk en groote klok verrykt/De marmereen bevloering dagtekent/van 1859, het koor werd vergroot in 1875/de twaalf steenen beelden geplaatst/in 1883. Al die verbeteringen dankt dezeltempel de vrygevigheid van den weledelen heer Frans Borluut-Door den/weledelen graaf de Bousies-Borluut/werd de kerk van 1890 tot 1910 met zestien/geschilderde kerkranken versierd/Den 19en october deden de Duitschers/den toren springen en door de beschieting/van het dorp (20 october-2 november) werd/dit huis door obusontploffingen erg/beschadigd-De herstelling, voorbereid/door den weledelen graaf de Bousies-/Borluut is uitgevoerd in 1922-23 en met/den milden steun van de weledele gravin/de Bousies-Borluut door het heropbouwen/van den toren bekroond/

*De bouwmeester
Valentin Vaerwyck*

*De Burgemeester
Graaf de Bousies*

ORLOGSMONUMENTEN

Aan de oostgevel ten zuiden van de toren bevinden zich de gedenkplaten aan de gesneuvelde soldaten en burgerlijke slachtoffers van de beide wereldoorlogen (afb. 59).

Gedenkteken 1914-1918

Dit gedenkteken is een verheven beeldwerk in brons, 125 x 110 cm, gevat in een beeldhouwde omlijsting in witte steen, 210 x 210 cm, bestaande uit een dorpel met Belgische leeuw en festoenen, twee met bloemenslingers versierde pilasters en een kroonlijst met rouwkrans en verkort kruis. Het bronzen kunstwerk in bas-reliëf stelt twee engelen voor, de ene aan linker- de andere aan rechterzijde, met gestrekte arm toegewend naar een ovale naamplaat met opschrift:

1914-1918/Hansbeke/aan hare/gesneuvelde strijders/Van De Voorde René 13-8-14/D'Hoore Camiel 10-11-14/Roets Honoré 7-2-16/Van De Voorde Cyriel 13-7-16/Callewijn Jules 21-3-16/Gussé Henri 9-5-18/Martens Petrus 9-5-18/en aan hare/elf gedode/burgers.

De vermelde overlijdensdata van de laatste vier gevallen strijders stroken niet met de data in de akten van het burgerlijke overlijdensregister van Hansbeke: Van De Voorde Cyriel 13.08.1916, Callewijn Jules 21.03.1917, Gussé Henri 05.06.1918, Martens Petrus 28.09.1918. Volgens dit overlijdensregister zijn de burgerlijke slachtoffers: Henri Baele, Achiël Braet, Eduard Cornelis, August Demey, Martha De Schepper, Evarist De Sutter, Maria Clara De Witte, Maurits D'Hoore, August Lootens, Maria Leonia Union en Bruno Vermeire.

Het oorlogsmonument werd vervaardigd door de Gentse beeldhouwer Oscar Sinia, volgens een tekening van Valentin Vaerwijck bouwmeester te Gent, en geplaatst in 1924.

Gedenkteken 1940-1945

Dit gedenkteken, aangebracht onder het oorlogsmonument 1914-18, is een bronzen naamplaat van bescheiden afmetingen, 44 x 59 cm.

Opschrift:

1940-1945/Hansbeke/aan haar gesneuvelde strijder/Van Ooteghem August Mal 11-5-1940/Burgerlijke slachtoffers/De Buck Maurits Dessau 11-7-1944/Verstraete Arnold Gent 6-7-1940

GRAFSTENEN EN GEDENKSTENEN

Aan de noordzijde van de toren, tegen de oostgevel van de kerk, liggen de onderaardse grafkelders van de adellijke families "van de Woestijne d'Hansbeke, Borluut en de Bousies". De twee toegangen tot deze begraafplaatsen zijn afgesloten door zware dekstenen in arduin, 140 x 100 cm, met de volgende Latijnse teksten:

*ostium monumenti/prae nobilis familiae/van de Woestijne
d' Hansbeke/nec non Borluut*

*ostium sepulturae/prae nobilis familiae/Borluut/nec non/comitis/de
Bousies.*

Op de grafkelder van de familie van de Woestijne staat een grafmonument, opgevat als een bidkapel met tongewelf (afb. 60). Tegen de achterwand van de rouwkapel bevindt zich een arduinen altaartombe (186 x 54 cm) met zware kroonlijst en geprofileerd voetstuk. Een marmeren calvarie met houten Kruislieveheer draagt het gekoppeld alliantiewapen van de familie van de Woestijne-de Calonne de Courtebourne. Het antependium bestaat uit een wit marmeren gedenkplaat, 150 x 70 cm, geflankeerd door omgekeerde toortsen in zwart marmer. Het Latijnse opschrift luidt:

*D.O.M./Parentibus, uxori et filio immatura morte raptol/hic sepultis/
dolens posuit/prae nobilis dominus Joannes Baptista Josephus
Gislenus van de Woestyne d' Hansbeke, natus Gandae 23 Martii 1775/
obiit 20 Maii 1858, filius prae^{is} Dⁿⁱ Josephi Antonii Ludovici van de
Woestyne, toparchae hujus/parochiae obiit in Hansbeke 3 9^{bris} 1802,
et prae^{is} D^{nae} Joannae Mariae Franciscae Schoorman obiit Gandae
7 Julii 1784/et prae nobilis conjux domina Ludovica Emelia de
Calonne de Courtebourne nata Caleti in Gallia 16 x^{bris} 1786/obiit
Gandae 19 Martii 1819, filia prae^{is} Dⁿⁱ Eustachii Amedei de Calonne
comitis de Courtebourne et prae^{is} D^{nae} Theodorae Joannae Gislenae
Josephae barⁱ von Plotho d' Ingelmunster/et eorum proles/prae^{is} D^{us}
Maria Alphonsius Josephus Gislenus van de Woestyne d' Hansbeke
natus Gandae 16 Februarii 1819/ obiit Gandae 19 x^{bris} 1828/prae^{is}
D^{na} Maria Eulalia Ludovica Gislena van de Woestyne d' Hansbeke,
nata Gandae 8 Martii 1813/obiit Brugis 30 Maii 1853/prae^{is} D^{na}
Maria Josepha Gislena van de Woestyne d' Hansbeke, nata Ganda 19
Maii 1814/obiit in Hansbeke 2 Aug^{ti} 1847/et frater prae^{is} D^{us}
Amandus Ludovicus Gislenus van de Woestyne d' Hansbeke, natus
Gandae 15 x^{bris} 1781/obiit Gandae 29 9^{bris} 1805/nec non posteritas/
R.I.P.*

Vrij vertaald:

D.O.M.

Bewenend zijn ouders, echtgenote en zoon, ontrukkt door een vroegtijdige dood

Hier begraven, rust weledele heer Joannes Baptist Joseph Gisleen van de Woestijne d' Hansbeke, geboren Gent 23 maart 1775, overleden 20 mei 1858, zoon van weledele heer Joseph Antoon Ludovic van de Woestijne, heer van deze prochie, overleden Hansbeke 3 november 1802, en van weledele dame Joanna Maria Francisca Schoorman, overleden Gent 7 juli 1784

en echtgenote

weledele dame Ludovica Emelia de Calonne de Courtebourne, geboren Calais in Frankrijk 16 december 1786, overleden Gent 19 maart 1819, dochter van weledele heer Eustache Amedé de Calonne, graaf van Courtebourne, en van weledele dame Theodora Joanna Gislana Josepha, barones van Plotho d' Ingelmunster

en hun kroost

weledele heer Maria Alphons Joseph Gisleen van de Woestijne d' Hansbeke, geboren Gent 16 februari 1819, overleden Gent 19 december 1828

weledele dame Maria Eulalia Ludovica Gislana van de Woestijne d' Hansbeke, geboren Gent 8 maart 1813, overleden Brugge 30 mei 1853

weledele dame Maria Josepha Gislana van de Woestijne d' Hansbeke, geboren Gent 19 mei 1814, overleden Hansbeke 2 augustus 1847

en broer

weledele heer Amand Ludovic Gisleen van de Woestijne d' Hansbeke, geboren Gent 15 december 1781, overleden Gent 29 november 1805
alsook afstammelingen

R.I.P.

Het grafaltaar werd ontworpen en vervaardigd in 1830 door Albert Voituren (1787-1847), Gentse beeldhouwer, vooral bekend door zijn ornamenten en borstbeelden (signatuur in de altaarvoet, links: *A.Voituren, Incit et Fcit 1830*).

Aan de zijwanden in de grafkapel hangen twee identieke wit-marmeren gedenkplaten, 72 x 54 cm, gevat in een omlijsting van zwart marmer, 150 x 96 cm.

De plaat aan de noordkant draagt in het fronton het gekoppeld alliantiewapen in wit marmer van de familie Borluut-Kervijn (strijdkreet *Groeninghe velt*).
Inscriptie:

Ter zalige gedachtenis/van den wel edelen heer Franciscus Gislenus Borluut/geboren te Gent 21 april 1799/overleden te Gent den 9 november 1883/en van zyne gemalin de wel edele vrouw/Sidonia Maria Coleta Gislena Kervijn/geboren te Gent 9 maart 1809/overleden te Gent 20^{9^{ber}} 1881 oud 72 jaren/en van hunne kinderen/jonkheer Leo Emmanuel Maria Gislenus/geboren te Gent 4^{9^{ber}} 1837/overleden te Gent 4 jan^ri 1876 oud 38 jaren/en van zijn echtgenote Valeria M^a G^{na} van Pottelberghe de la Potterie/geboren te Gent 5^{9^{ber}} 1839/Raoul F.M.G. Borluut 1863-1880/vrouw Maria Josepha Coleta Gislena echtgenote van den wel edelen heer/Charliers de Buisseret/geboren te Gent 7 juny 1840/overleden te Hansbeke 24 aug^{us} 1862

De plaat aan de zuidkant draagt in het fronton het gekoppelde alliantiewapen in wit marmer van de familie de Bousies-Borluut (leuze *Bousies au bon fier*).
Inscriptie:

Ter zalige gedachtenis/van den wel edelen heer/Boudewijn Adolf graaf de Bousies/geboren te Bergen den 22 maart 1859/overleden te Brussel den 27 december 1921/en van zyne gemalin de wel edele vrouw/Lucie Marie Sidonie Amedee Ghislaine Borluut/geboren te Gent den 7 februari 1867/overleden te Brussel den 9 december 1946/graaf A.de Bousies-Borluut/Gent 20.2.1897 Saanen 22.2.1969/gravin W.de Bousies-Borluut/geb.princes F.de Merode/Loverval 17.10.1919 Brussel 5.5.1972

In de oostgevel ten zuiden van de toren zijn twee 18e-eeuwse arduinen grafstenen ingemetseld.

Op de grootste zerk met oren, 140 x 80 cm, van de drie echtgenoten van Marie Caroline Millecam ontwaart men een zandloper, een doodshoofd met knekels en een ouroboros, een slang die in haar eigen staart bijt, symbolische voorstellingen van vergankelijkheid, dood en eeuwigheid.

*D.O.M./Sepulture/van/Geerardus Matheus fs Jan/overl 19 april 1747
oud 43 jaeren/in houwelijkke geweest hebbende den/tijt van 9 jaeren
met/Marie Caroline Millecam/fa Jan overleden den -/saemen
geprocreert vier kinderen/waer van in t leven is Anna Marie/hertroudt
met/Dominicus Francis Coddens/fs Jan overleden 20 maerte 1754
oud 35 jaer/saemen geprocreert vier kinderen waer van in t leven is
Anna Petronelle/midtgaders noch in houwelijk geweest/met/Joan-
nes Francis Laros fs/Pieter overl den 9 8bre 1773 oud/41 jaeren/
saemen geprocreert twee kinderen/te weten/Pieter Francies/en Rosa/
Bidt voor de zielen.*

De inscriptie op de kleine zerk, 113 x 70 cm, van marktschipper Pieter Van Vynckt en echtgenote Joanna De Cuyper, is sterk uitgewist.

*D.O.M./Sepulture/van den eersaemen/Pieter Van Vynckt fs Pieters/
maertschipper geweest van/Hansbeke overleden den 17 juny 1719/
oudt 57 jaeren ende van/Joanne De Cuyper fa Pieters/sijne
huysvrouwe overl den 17 january 1755/oudt 57 jaeren/en hunne
kinderen/Joanne Van Vynckt/Pieter overl den -/Bidt voor de zielen*

Aan de zuidgevel van de kerk bevinden zich twee 19e-eeuwse grafstenen.

Onder het derde kerkvenster: een gedenksteen, 150 x 90 cm, in arduin, bekroond met kruis en accoladelijstjes, op voetplaat, geflankeerd door twee vierkantige pinakels:

*D.O.M./Ter nagedachtenis/van/mijnheer Aegidius Albertus
Dujardin/zoon van mr Guillielmus Josephus/en van dame Catharine
't Kint/overleden den 25 8bre 1833 oud 93 jaeren/en van zijne
echtgenote/dame Marie Josepha Carolina De Vos/dochter van mr
Joseph en van/Joanna Petronella Vlieghe/overleden 8 juny 1840 oud
78 jaeren/alsook van hun eenig kind/dame Maria Joanna Dujardin/
overleden 22 7bre 1891 oud 85 jaeren 7 maenden/in huwelijk geweest
met mijnheer/Carolus Josephus Franciscus de Seille/zoon van mr
Joannes Franciscus Lucas/en van dame Monica Josepha Bernarde De
Langhe/oud burgemeester der gemeenten/Hansbeke en Aeltre/overl
den 17 augusti 1858 oud 66 jaeren/11 maenden 8 daegen/R.I.P.*

Onder het zesde kerkvenster nabij de hoek: een ingekaderde grafzerk, 150 x 95 cm, in arduin, op twee kleine consoles:

D.O.M./Hier vooren ligt begraeven/dheer ende meester/Joannes Baptista De Blocq/in zijn leven erfactig greffier/van den raed in Vlaenderen/fs dheer ende meester Joannis/Baptistae ende van vrouw/ Francisca Poelman overleden/op zijn buytengoed binnen dezel/ prochie van Hansbeke den 21 7bre 1807/oud 48 jaeren/ende/vrouw Josepha Du Paix/fa mr Joseph ende van vrouw/Joanna Maria Goethals zijne geselnede overleden den-oud 6 jaeren/Dat zij rusten in vrede/Amen

Pastoor M.De Cock vond in de verlaten pastorie een 18e-eeuwse grafplaat, 137 x 66 cm, waarop schedel met twee gekruiste beenderen en banderol:

D.O.M./Sepulture/van den eersaemen/Joannes Bap^{ta} Sutterman/fs Pieter oudt ontrent 61/jaeren overleden den/ 25en september 1772/in houwelijck geweest met/Marie Maenhout/fa Joannes overleden/den 15 meye 1778/oudt 70 jaeren/Heden wij, morgen gij/Requiescant in Pace/Amen

In de noordbeuk, aan de pilaster tussen de 1e en 2e travee, hangt ook nog een wit marmeren gedenkplaat, 57 x 80 cm, met het alliantiewapen in reliëf van de familie Borluut-Kervijn (afb. 58):

Groeninghe velt/de weledele heer Franciscus Ghislenus Borluut ter zaliger ge/dachtenis van wijlen de edele vrouw Sidonia Maria Coleta/Ghislena Kervijn/zijne beminde echtgenotelen van hunnel/ overledene kinderen.Bidt voor hen

HERALDISCHE WAPENS

Omkransd met festoenen, hoog aan de gevels van het polygonale koor, prijken de wapenschilden in witte hardsteen van de adellijke families van de Woestijne, Borluut en de Bousies, weldoeners van de parochiale kerk.

- Aan de westmuur: wapenschild van de Woestijne, (van sabel) met keper (van zilver), beladen met een wassenaar (van sabel) en vergezeld van drie schelpen (van zilver).
- Aan de zuidmuur: wapenschild Borluut, (van azuur) met hartschild (van keel), bovenaan geschaakt in drie rijen van zeven vakken (van azuur en zilver) en vergezeld van drie stappende herten (van goud).
- Aan de noordmuur: wapenschild de Bousies, (van azuur) met kruis (van zilver).

Ook in en om de kerk bevinden zich alliantie- of familiewapens: in het schilderij van het O.L.Vrouwaltaar (de Guernoval), aan de preekstoel (van de Woestijne-de Calonne de Courtebourne), op de brandglasramen van koor (Borluut-Kervijn), en van kerkschip (de Bousies-Borluut), aan de sokkels van de beelden in witte steen (Borluut-Kervijn), in de sokkel van het stenen beeld van de H.Franciscus van Assisië (Borluut-Kervijn), op de grote koorkandelaaars (Borluut-Kervijn), op een kelk (Borluut-Kervijn), op de gedenkplaat in de noordbeuk (Borluut-Kervijn), op de rouwborden (Borluut, Borluut-Kervijn, Borluut-van Pottelberghe de la Potterie, de Buisseret-Borluut, de Bousies, de Bousies-Borluut), op de stichtingssteen in het kerkportaal (de Bousies-Borluut), in de grafkapel (van de Woestijne-de Calonne de Courtebourne, Borluut-Kervijn, de Bousies-Borluut).

NAWOORD

De huidige (18e-eeuwse) Sint-Petrus- en Pauluskerk is een bakstenen driebeukige pseudo-basilicale kerk, opgetrokken in een neoclassicistische bouwstijl.

Interieur, uitrusting en meubilering zijn eveneens classicistisch van vormgeving; ze vormen een vrij homogeen en harmonieus geheel. Een iteratief stijlelement is ondermeer het ionisch of composiet kapiteel, dat men aantreft aan zuilen, pilasters, altaren, koorgestoelte, biechtstoelen, lambrizingen, kastwanden, brandglasramen en zelfs aan de staties van de kruisweg.

Onder het meubilair, dat grotendeels uit de 19e eeuw dateert, bevinden zich enkele 18e-eeuwse kunstwerken: de communiebank (1732), een biechtstoel (1757), twee lambrizingen (1757), een sacristiekast (1778). Ook de altaarstukken zijn 18e-eeuwse schilderijen, herkomstig uit de gesloopte kerk.

Het liturgische zilverwerk telt eveneens enkele zeer waardevolle cultusobjecten uit de 18e eeuw: een stralenmonstrans (1725), twee kelken (1740, 1762), een chrisatorium (1775), twee ampullen met schaal (1740), een wierookvat (1745) met wierookscheepje (1745) en de godslamp (1747).

De Sint-Petrus- en Pauluskerk bezit inderdaad een rijk kunstpatrimonium. Wat men niet kent, daar houdt men niet van. Hopelijk mag deze beschrijvende inventaris bijdragen tot een intensere appreciatie van de kerkelijke kunstschaten.

Waardering is echter onvoldoende. Patrimonia in de kerken moeten integraal bewaard blijven voor het nageslacht. Ze mogen niet worden uitverkocht bij het sluiten van een kerk, zoals reeds is gebeurd. Het is jammer en onnodig dat, sedert de liturgische vernieuwing ingevolge het tweede Vaticaans Concilie, het meubilair in sommige kerken wordt uitgebroken en verplaatst. Koorgestoelten moeten in het hoogkoor blijven, ook al worden ze er niet meer gebruikt; ze zijn niet op hun plaats ergens in de benedenkerk. De communiebank, de preekstoel, ... moeten in de kerk hun geëigende plaats behouden, ook al hebben ze hun vroegere functie verloren. Ze blijven stille getuigen van eeuwen kerkelijk leven.

Bovendien mag het kunstpatrimonium in de kerken niet verwaarloosd worden. Het vraagt een bestendig onderhoud. Zo nodig dient het met zorg gerestaureerd te worden. De kerkfabrieken beschikken meestal niet over de nodige financiële middelen. De burgerlijke overheid kan hier tegemoet komen. De (parochie)gemeenschap, die het kerkelijk patrimonium kent en waardeert, moet haar hierin stimuleren.

Mogen deze bijdrage ook een stimulans zijn.

DANKWOORD

Velen hebben me met raad en daad geholpen bij het samenstellen van deze bijdrage. Allen wil ik hier nogmaals danken, in het bijzonder E.H. Marcel De Cock, pastoor, E.H. Jozef Van Den Heuvel, mevrouw Kathleen Lanclus, mevrouw Simonne De Jaeger, en de heren Marc D'Haese, Antoine Janssens, Roger Tuytschaever, Jean Van Cleven, Jozef Van De Castelee, Peter Van De Velde, Albert Verhelst, Marc Vervaeke.

VERANTWOORDING VAN DE AFBEELDINGEN

Een bijzonder woord van dank ook aan het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium te Brussel, aan het Provinciaal Bestuur voor Monumenten en Landschappen van Oost-Vlaanderen te Gent, en aan diversen voor het verkregen reproductierecht van de opgenomen afbeeldingen.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium te Brussel (Copyright ACL Brussel): nrs. 1, 6-9, 11-27, 30, 31, 33-51.

Bestuur voor Monumenten en Landschappen van Oost-Vlaanderen te Gent: nrs. 10a,b, 59, 60.

Nationaal Geografisch Instituut te Brussel, nr. 2.

Heemkring Het Land van Nevele: nr. 5.

De Mynck Gezusters, Hansbeke (Copyright SPADEM): nr. 4.

De Ruyck Lieven, Landegem: nrs. 52, 57, 58.

De Smet Ramon, Deinze: nr. 29.

Van Couter Ignace, Hansbeke: nr. 32.

Van De Walle René, Landegem: nr. 53.

Van der Vennet Guido, Hansbeke: nr. 28.

Verstraeten Marc, Wetteren: nrs. 3, 54, 55, 56.

Albert MARTENS

LIJST VAN DE AFBEELDINGEN

1. Kerk. Exterieur. Partieel zicht vanuit NW (kafffoto).
2. Uittreksel van de topografische kaart 21/4.
3. Grondplan van de kerk.
4. Luchtfoto van de kerk.
5. Kerk. Exterieur. Partieel zicht vanuit ZO.
6. Kerk. Interieur. Algemeen zicht naar het hoogkoor.
7. Kerk. Interieur. Hoofdaltaar.
8. Kerk. Interieur. Zijaltaar O.L.Vrouw.
9. Kerk. Interieur. Zijaltaar H.Petrus.
- 10a. Kerk. Interieur. Zicht op hoogkoor en zijkoren.
- 10b. Kerk. Interieur. Zicht op oksaal en orgel.
11. Communiebank, medaillon De Koperen Slang.
12. Communiebank, medaillon Het Laatste Avondmaal.
13. Communiebank, medaillon De Emmaüsgangers.
14. Preekstoel, frontaal zicht.
15. Koorgestoelte aan evangeliezijde.
16. Biechtstoel, achterin de O.L.Vrouw-zijbeuk.
17. Biechtstoel, voorin de Sint-Petrus-zijbeuk.
18. Lambrisering, noordbeuk 2e travee.
19. Kerkmeestersbank, zuidbeuk 4e travee.
20. Sacristiekast.
21. Credenstafel.
22. Bidstoel.
23. Zetel.
24. Armstoel.
25. Stoel.
26. Altaarstuk: De aanbidding der herders.
27. Altaarstuk: Jezus redt de kleingelovige Petrus.
28. Beeld H.Vincentius.
29. Beeld H.Petrus.
30. Beeld O.L.Vrouw met Kind Jezus.
31. Beeld O.L.Vrouw met Kind Jezus.
32. Gekleed beeld O.L.Vrouw met Kind Jezus.
33. Stralenmonstrans.
- 34, 35, 36. Kelken.
37. Ciborie

38. Chrismatorium
39. Ampullen met schaal.
40. Wierookvat.
41. Wierookscheepje.
42. Processiekruis.
43. Koorkap.
44. Kazuifel.
45. Reliekbuste H.Blandinus.
46. Reliekbuste H.Laeta.
47. Koorkandelaar.
- 48, 49, 50. Altaarkandelaars.
51. Klok Augustinus.
52. Klok Martha.
53. Klok Anna.
54. Kerkraam: Zalving van Jezus' voeten.
55. Kerkraam: H.Lucia.
56. Kerkraam: H.Elisabeth.
57. Rouwbord: Frans Borluut.
58. Gedenkplaat: Borluut-Kervijn.
59. Oorlogsmonumenten.
60. Grafkapel: van de Woestijne d'Hansbeke.

BIBLIOGRAFIE

- BAUDOT, CHAUSSIN, *Vies des Saints et des bienheureux*, Paris, 1959.
- D'HANENS E., *Kerkelijk edelsmeedwerk in het Meetjesland*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 12 (1960), p. 9-55.
- DIVERSE AUTEURS, *Bijbels Woordenboek*, Brepols, Turnhout, 1941.
- DONY F., *Antiek*, Elsevier Brussel, 1978.
- HEIM B., *Kerkelijke heraldiek van 1270 tot Johannes Paulus II*, Altiora Averbode, 1980.
- JONES J., LOODTS J., *Triangulatiën en Tweede Algemene Waterpassing van België*, Brussel 1969.
- LANCLUS K., *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Deel 12n 1, kanton Nevele*, Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Brepols, 1989.
- LEROUGE W., *Geklasseerde monumenten, landschappen, stadsgezichten en dorpsgezichten*, Cultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 1981, p. 205-209.
- Liber Memorialis Hansbeke.*
- MARTENS A., *De Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke (1793-1993). Bouw en Inrichting*, Nevele, 1993.
- MARTENS A., *Verering van de relikwieën van de martelaren Blandinus en Laeta te Hansbeke*, in *Oost-Vlaamse Zanten*, jg. LXVII (1992), afl. 1, p. 3-15.
- MARTENS A., *Tien stenen heiligenbeelden in de Sint-Petrus-en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXI (1990), afl. 4, p. 279-289.
- MARTENS A., *Grafstenen en gedenkplaten aan de Sint-Petrus-en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. VIII (1977), afl. 1, p. 25-30.
- MARTENS A., *Oorlogsmonumenten en oorlogsslachtoffers te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXI (1990), afl. 2, p. 112-121.
- MARTENS A., *Oude en nieuwe klokken in de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII (1991), afl. 3, p. 243-263.
- MARTENS A., *Oriëntatie van de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Heemkundige Bijdragen van het Meetjesland*, jg. 6 (1992), afl. 4, p. 172-177.
- M.G.I., *Verzameling der bepalingen en coördinaten van de geodetische en topografische punten*, blad 21, Brussel.
- MORRIS E., *De schoonheid van glas in lood*, Atrium Alphen, 1988.
- Het Nieuwe Testament*, 31e druk, Het Spectrum, 1987.
- Het Oude Testament*, 30e druk, Het Spectrum, 1987.
- RUYS R., *Populaire Heiligen in het bisdom Gent*, Gent, 1989.
- Standaard Encyclopedie*, Standaard Boekhandel, Antwerpen, 1965-73.
- TIMMERS J., *Christelijke symboliek en iconografie*, 6e druk, De Haan, 1987.
- VANDENBUSCHE-VAN DEN KERKHOVE C., RENARD R., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische Bedehuizen. Provincie Oost-Vlaanderen. Kanton Zomergem*, Brussel, 1975.

Voorzitter

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9850 MERENDREE

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9880 LOTENHULLE

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heistestraat 45
9850 LANDEGEM

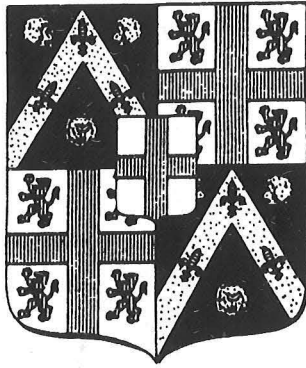
Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 POESELE

Bestuursleden

Irène BUYSSE, Knokstraat 12, 9880 Poeke
Stefaan DE GROOTE, Peperstraat 7, 9800 Bachte-Maria-Leerne
Yvonne DE VOS, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
Daniël D'HOOGHE, Langemunt 58, 9850 Nevele
Dirk HEYNSSSENS, Bovenstraat 12, 9850 Landegem
Albert MARTENS, Spinmolenplein 263, 9000 Gent
Marcel MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
Guido SCHAECK, Vosselarestaat 16, 9850 Landegem
Eddy VERSTRAETE, Doornbosstraat 1, 9850 Hansbeke

HEEMKUNDIGE KRING

"HET LAND VAN NEVELE"